

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Barbora Truhlářová

Důvody vydědění

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Důvody vydědění* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 105 042 znaků včetně mezer.

V Moravské Třebové dne 29.března 2022

.....
Barbora Truhlářová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D. za to, že se ujal vedení mé diplomové práce a za jeho čas, který mi věnoval. Rovněž bych chtěla poděkovat svým milovaným rodičům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	5
ÚVOD	6
1. NEPOMINUTELNÝ DĚDIC	8
1.2. OCHRANA NEPOMINUTELNÉHO DĚDICE	10
1.3. PRÁVO NEPOMINUTELNÉHO DĚDICE NA POVINNÝ DÍL	11
1.4. POVINNÝ DÍL.....	12
2. VYDĚDĚNÍ.....	15
2.1. POJEM.....	15
2.2. POTOMCI VYDĚDĚNÉHO	17
2.3. PROHLÁŠENÍ O VYDĚDĚNÍ.....	18
2.3.1. <i>Pojem</i>	18
2.3.2. <i>Požizovací způsobilost</i>	19
2.3.3. <i>Forma prohlášení o vydědění</i>	19
3. DŮVODY VYDĚDĚNÍ	22
3.1. OBECNĚ K JEDNOTLIVÝM DŮVODŮM VYDĚDĚNÍ.....	24
3.2. JEDNOTLIVÉ DŮVODY VYDĚDĚNÍ.....	24
3.2.1. <i>Neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi</i>	24
3.2.2. <i>Neprojevování opravdového zájmu o zůstavitele</i>	27
3.2.3. <i>Odsouzení pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze</i>	31
3.2.4. <i>Vedení trvale nezřízeného života</i>	34
3.2.5. <i>Marnotratný nebo zadlužený potomek</i>	37
3.2.6. <i>Nezpůsobilý dědic</i>	39
4. NEGATIVNÍ ZÁVĚŤ	42
ZÁVĚR.....	44
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	47
PRÁVNÍ PŘEDPISY	47
MONOGRAFIE	47
KOMENTÁŘE	48
JUDIKATURA	48
ODBORNÉ ČLÁNKY	49
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	50
OSTATNÍ.....	50
ABSTRAKT.....	51
ABSTRACT	51
KLÍČOVÁ SLOVA.....	52
KEY WORDS.....	52

Seznam použitých zkratk

LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
o.z.o.	Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů
Vládní návrh	Vládní návrh, kterým se vydává občanský zákoník z roku 1937
ObčZ 1950	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ABGB	Zákon č. 946/1811 Sb. z.s., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie
BGB	Zákon č. 21/1896 RGBL., Bürgerliches Gesetzbuch
NotŘ	Zákon České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
z.ř.s.	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
o.s.ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
KS	Krajský soud
NS	Nejvyšší soud České republiky
ÚS	Ústavní soud České republiky
Vážný	Vážný František, Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských (Vážného sbírka)

Úvod

Tématem mojí diplomové práce jsou jednotlivé důvody vydědění. Jedná se o téma z oblasti dědického práva, které je součástí práva soukromého.

Věnovat svou diplomovou práci tomuto občanskoprávnímu odvětví jsem se rozhodla z toho důvodu, že dědické právo je jednou z oblastí práva, která významně zasahuje do mezilidských vztahů a trůfám si říct, že se s ním každý minimálně dvakrát za svého života setká, ať již z pozice dědice, tak z pozice zůstavitele.

Stěžejní zásadou nového občanského zákoníku je zásada autonomie vůle, která prostupuje celým občanským zákoníkem, včetně práva dědického. Tato zásada však není absolutní, jelikož je omezována dalšími zásadami – jednou z nich je zásada familiarizace (též zásada rodinného nástupnictví). Tato zásada upozorňuje zůstavitele na to, že není neomezeným pánem svého majetku pro případ smrti, ale že má současně odpovědnost za své potomky, které zplodil, popř. osvojil (tzv. nepominutelné dědice). Institut nepominutelného dědice je tak jedním z projevů této zásady.

Lze s nadsázkou říci, že určitým protějškem k institutu nepominutelného dědice, resp. jeho ochrany, je institut vydědění. Vydědění umožňuje zůstaviteli nepominutelného dědice této zvláštní ochrany zbavit. K vydědění lze však přistoupit jen z taxativně vymezených důvodů, které představují ty nejzávažnější poklesky vyděděného potomka. Vydědění tak úzce souvisí s rodinněprávními vztahy, respektive chováním potomků vůči svým předkům. V oblasti dědického práva tak hrají významnou roli mezilidské vztahy, což pro další odvětví občanského práva není tak typické (vyjma práva rodinného).

Cílem této diplomové práce je poskytnutí uceleného a systematického výkladu jednotlivých důvodů vydědění. V této práci si kladu za hlavní cíl podrobný právně teoretický rozbor jednotlivých důvodů vydědění, neboť tyto jsou dle mého názoru zákonem vymezeny velmi vágně. Z tohoto důvodu považuji za klíčovou roli soudů, zejména pak Nejvyššího soudu ČR. Proto bych se chtěla zaměřit zejména na výklad těchto jednotlivých důvodů ve světle soudní judikatury. Zároveň chci poukázat na formulační změny těchto důvodů v průběhu času a různých právních úprav. Na závěr se pokusím zodpovědět tyto dvě otázky – *Jaké jsou skutkové podstaty u jednotlivých důvodů vydědění?* a *Jaká je rozhodovací praxe soudů u každého důvodu vydědění?*

Vlastní text diplomové práce je systematicky rozčleněn do čtyř kapitol, které se dále dělí na jednotlivé podkapitoly. V první kapitole, která je nazvána *Nepominutelný dědic* se budu věnovat mimo jiné vymezení samotného pojmu nepominutelný dědic a dále pojmům jako je

ochrana nepominutelného dědice, jeho právo na povinný díl a povinný díl. Tyto pojmy považuji za základní stavební kameny této diplomové práce, neboť se jedná o pojmy, které přímo souvisejí s vyděděním a jsou velmi důležité pro pochopení následujících kapitol. Pro rozsah a účely této diplomové práce nebudou však podrobně rozebírány. Jedná se spíše o jakési uvedení do problematiky, neboť hlavním tématem této diplomové práce jsou jednotlivé *Důvody vydědění*.

Druhá kapitola pojednává obecně o institutu vydědění a prohlášení o vydědění.

V rámci třetí kapitoly, která je jádrem celé diplomové práce, se detailně zaměřuji na jednotlivé důvody vydědění podle platné a účinné právní úpravy. V úvodu každého jednotlivého důvodu vydědění se v rámci jednoho odstavce vždy snažím o krátký nástin historie. V této kapitole jsou uvedeny všechny zákonné důvody vydědění dle ustanovení § 1646 odst. 1 ObčZ a dále pak další možnosti vydědění jako vydědění nezpůsobilého dědice a vydědění pro marnotratnost či zadluženost nepominutelného potomka. To vše zkoumám z pohledu ucelené rozhodovací praxe soudů, mj. v návaznosti na objasnění některých neurčitě vymezených a z toho důvodu odbornou veřejností kritizovaných pojmů jako *potřebná pomoc v nouzi, opravdový zájem, zvrhlá povaha pachatele, trvalý nezřízený život a marnotratnost nebo zadluženost*.

V poslední, čtvrté kapitole se věnuji výkladu pojmu tzv. negativní závěť. Tento institut jsem se rozhodla do diplomové práce začlenit z toho důvodu, že má některé znaky společné s institutem vydědění.

Při zpracování této diplomové práce budu vycházet zejména z platné a účinné právní úpravy, avšak ani historická právní úprava nezůstane bez povšimnutí. Jak jsem naznačovala výše, opravdu významným pramenem, se kterým zamýšlím pracovat, bude judikatura. Dalšími zdroji, ze kterých budu čerpat, jsou zcela určitě monografie, komentáře, odborné články a v neposlední řadě důvodové zprávy, zejména důvodová zpráva k ObčZ.

Při zpracování budu používat metodu analýzy společně s metodou deskriptivní a ve velmi malé míře metodu historické komparace.

1. Nepominutelný dědic

Na úvod této práce bych se ráda věnovala vymezení pojmů nepominutelný dědic a jeho ochrana. Již v úvodu této práce jsem nastínila, že tato kapitola má spíše sloužit jako uvedení do problematiky vydědění. Na druhou stranu pojmy nepominutelný dědic a vydědění spolu velmi úzce souvisí, a proto se domnívám, že je nezbytné se o institutu nepominutelného dědice a jeho ochraně alespoň okrajově zmínit. Nelze přeci hovořit o vydědění, aniž bychom vymezili, koho se vlastně týká.

1.1. Pojem a okruh nepominutelných dědiců

Nový občanský zákoník se oproti občanskému zákoníku z roku 1964 navrácí k výrazu „*nepominutelný dědic*“, který byl užíván v českém překladu německého výrazu *der Noterbe* obsaženém v o.z.o.¹ Důvodem má být návrat k tradiční české právní terminologii a snaha o nahrazení tzv. slovakismů.² Do účinnosti nového občanského zákoníku veškerá právní literatura užívala výraz „*neopominutelný dědic*“, ačkoli se paradoxně s tímto pojmem v samotném ObčZ 1964 nesetkáme.³

O. Horák upozorňuje na nepřesně použitý termín nepominutelný „*dědic*“ neboť z právního hlediska není dědicem, ale věřitelem, resp. zákonným odkazovníkem,⁴ jelikož dle ustanovení § 1654 odst. 1 ObčZ nepominutelný dědic nemá právo na podíl z pozůstalosti, nýbrž jen na peněžní částku rovnající se hodnotě jeho povinného dílu. Jedním dechem pak O. Horák dodává, že by mělo platit, že pojem a obsah mají korespondovat – ten, kdo je označován jako dědic, by měl mít dědické právo, a naopak ten, kdo nemá dědické právo, by tak nazýván být neměl.⁵ Inspirací by nám tak mohl být rakouský ABGB, který ve světle novely nahradil výraz *der Noterbe* (nepominutelný dědic) za výraz *Pflichtteilsbe-rechtigung* (oprávněný z povinného dílu).⁶

Dle ustanovení § 1643 odst. 1 ObčZ jsou nepominutelnými dědici „*děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci*“. Občanský zákoník nerozlišuje, zda se jedná o děti

¹ ŠVESTKA, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 353 s.

² HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 381-386.

³ ŠVESTKA, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 350 s.

⁴ HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 381-386.

⁵ Tamtéž.

⁶ KOLMASCH, Wolfgang. Vergleichstabelle zum Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 (ErbRÄG 2015) [online]. lesen.lexisnexus.at, 8. července 2015 [cit. 19. února 2022]. Dostupné z: https://lesen.lexisnexus.at/_vergleichstabelle-zum-erbrechts-aenderungsgesetz-2015-erbraeg-20/artikel/zak_digitalonly/2015/1/zak_digitalOnly_2015_11.html.

narozené v manželství nebo mimo něj, stejně tak nerozlišuje, zda se jedná o děti pokrevní nebo osvojené. Rozhodující je tak pouze příbuzenský stav. Nepominutelným dědicem může být i dosud nenarozené dítě zůstavitele (tzv. *nasciturus*)⁷, neboť toto postavení bude zpravidla vyhovovat jeho zájmům.⁸

Okruh osob nepominutelných dědiců se v průběhu let postupně zužoval. Za účinnosti o.z.o. dle ustanovení § 762 za nepominutelné dědice tento zákon považoval děti zůstavitele (tímto se rozuměli i vnuci a pravnuci) a nebylo-li jich, pak zůstavitelovy rodiče (též jeho dědové a báby). Před rokem 1950 platná právní úprava sice přiznávala i výhodnější postavení manželce, resp. manželu zůstavitele, avšak do okruhu nepominutelných dědiců jej nezařazovala, což bylo odůvodněno náležitým hospodářským zabezpečením manžela tehdejší úpravou práva rodinného, zvláště institucionalizací zákonného majetkového společenství.⁹ Občanský zákoník z roku 1950 uznával vedle dětí a rodičů zůstavitele za nepominutelné dědice i prarodiče zůstavitele (pouze za předpokladu, že byli v nouzi a již práce neschopní).¹⁰ Občanský zákoník z roku 1964, pak tento okruh výrazně zúžil, kdy za nepominutelné dědice považoval nadále pouze potomky zůstavitele a nedělili-li by, pak jejich děti. Takovou úpravu převzal i nový občanský zákoník. Před přijetím nového občanského zákoníku probíhala řada diskusí, zda by neměl být původní okruh nepominutelných dědiců po vzoru jiných právních úprav rozšířen.¹¹ Ačkoli se tak nestalo, důvodová zpráva upozorňuje na fakt, že současný okruh nepominutelných dědiců neodpovídá evropským standardům. „*Standardním občanskoprávním úpravám odpovídá institucionalizace nepominutelných nároků – kromě dětí zůstavitele a případně i jejich potomků – alespoň ještě ve vztahu k manželovi a rodičům zůstavitele (poukázat lze na úpravu rakouskou, švýcarskou, polskou, německou atd.*“¹²

Dle mého názoru by měl být do okruhu nepominutelných dědiců zahrnut i manžel zůstavitele, resp. registrovaný partner zůstavitele tak, jak je tomu například v rakouské úpravě (§ 757 ABGB). Dokonce německá právní úprava přiznává postavení nepominutelného dědice rodičům zůstavitele za předpokladu, že zůstavitel nezanechal potomky (§ 2303 BGB).

Můžeme si představit následující modelový případ. Může nastat situace, kdy zůstavitel pořídí závěť, ve které svou manželku zcela opomine a tím ji přivede do značně nepříjemné

⁷ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 403 s.

⁸ Ustanovení § 25 ObčZ, věta první: „*Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům.*“

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., § 548–551 [online]. psp.cz [cit. 12. února 2022]. Dostupné z: http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_17.htm.

¹⁰ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 403-404 s.

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 405-406.

¹² Tamtéž.

životní situace. Nejedná se o pravidlo, ale z velké části případů je zůstavitelem osoba v důchodovém věku a pokud odhlédneme od citové ztráty, pak smrt zůstavitele představuje pro jeho manžela i významnou ztrátu finanční. Populace důchodců v České republice obecně patří ke skupinám s nižšími příjmy, a proto jakoukoli finanční ztrátu mohou velmi výrazně pociťovat. Naopak potomci zůstavitele mohou být, resp. měli by být v době smrti zůstavitele finančně soběstační (za předpokladu, že se stále bavíme o zůstaviteli v důchodovém věku). Právě z tohoto důvodu se domnívám, že by si manžel zůstavitele, resp. registrovaný partner zasloužili alespoň stejnou právní ochranu jako potomci zůstavitele. V neposlední řadě by tímto došlo ke zmenšení povinných dílů jednotlivých dědiců, což by mělo za následek větší testovací volnost zůstavitele, na kterou ObčZ klade vysoký důraz.

Naproti tomu lze argumentovat, že manžel zůstavitele je dostatečně hospodářsky zabezpečen úpravou práva rodinného, především pak existencí zákonného majetkového společenství manželů.¹³ Snahu zákonodárce posílit postavení manžela, můžeme spatřovat v právu na zaopatření dle § 1666 ObčZ. Nad to, je pozůstalý manžel chráněn v rámci veřejného práva vdovským důchodem.

Mám za to, že i přes existenci těchto institutů, by manžel zůstavitele mezi nepominutelné dědice patřit měl. Koneckonců je poněkud zarážející, že manžel zůstavitele (stejně jako děti, resp. jejich potomci) spoluvytváří první zákonnou dědickou třídu a zákonodárce jej tak zcela určitě považuje za jednu z osob zůstaviteli nejbližších, ale na rozdíl od zůstavitelových dětí (resp. jejich potomků), zákon manžela za nepominutelného dědice nepovažuje.¹⁴

1.2. Ochrana nepominutelného dědice

Zákon chrání nepominutelné dědice v případech, kdy jim zůstavitel nic nezanechal tím, že jim přiznává právo na povinný díl. Jedná se o případy, kdy nepominutelný dědic:

- byl vyděděn neplatně (§ 1650 ObčZ)
- byl opominut zůstavitelem, který mu nic nezanechal, ačkoli o něm věděl, přitom se nedopustil ničeho, co naplňuje zákonný důvod vydědění (§ 1651 ObčZ)
- byl opominut zůstavitelem, který mu nic nezanechal, protože o něm nevěděl, a opominutí pochází jen z tohoto důvodu (§ 1652 ObčZ), a tedy se nedopustil ničeho, co by mělo za následek vydědění.

¹³ HORÁLEK, Vladimír a kol. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 2. doplněné vydání. Praha: Linde, 2014, 105 s.

¹⁴ Shodně BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 102 s.

Tito nepominutelní dědici jsou chráněni i v případě, když jim zůstavitel zanechal méně, než stanoví zákon.¹⁵

V souvislosti s ochranou nepominutelného dědice se nejvýznamněji prosazuje tzv. zásada familiarizace (též zásada rodinného nástupnictví), a to na úkor testovací volnosti odvozené z ústavou zaručeného práva vlastnit majetek (čl. 11 odst. 1 LZPS).¹⁶ Tento institut je především spojen se zásadou, že zůstavitel není neomezeným pánem svého majetku pro případ smrti, ale že má současně odpovědnost za své potomky, které zplodil, popř. osvojil. Jedná se o výraz tzv. mezigenerační solidarity.¹⁷ Smyslem je zachovat majetkové hodnoty pro ty, kteří byli zůstaviteli blízcí a od nichž lze předpokládat, že se zaslouží nejen o udržení, ale případně i o rozmnožení děděním nabytých hodnot.¹⁸

1.3. Právo nepominutelného dědice na povinný díl

Dle ustanovení § 1642 ObčZ každému nepominutelnému dědici náleží z pozůstalosti povinný díl za předpokladu, že nepominutelný dědic:

- se nezřekl dědického práva, případně práva na povinný díl,
- je dědicky způsobilý a
- nebyl platně vyděděn.

Posledním předpokladem je, aby nepominutelný dědic své právo na povinný díl uplatnil (v duchu zásady *vigilantibus iura skripta sunt*), neboť se ze zákona jedná o právo a nikoli povinnost, a je pouze a jen na nepominutelném dědici, zda toto právo uplatní či nikoli. Lze souhlasit se závěrem, ke kterému došel Nejvyšší soud Československé republiky, že: „*Oprávnění nepominutelného dědice požadovati povinný díl je výlučně osobním oprávněním, které zaniká smrtí oprávněného a nenáleží tudíž do jeho pozůstalosti. Od oprávnění požadovati povinný díl jest rozeznávati nárok na povinný díl, jenž vzniká teprve tou skutečností, že jej nepominutelný dědic uplatnil – tento nárok může být předmětem pozůstalosti.*“¹⁹

Právo na povinný díl má také nepominutelný dědic, který odmítne dědictví s výhradou povinného dílu dle ustanovení § 1485 odst. 1, věta druhá ObčZ.

¹⁵ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 373 s.

¹⁶ MIKEŠ, Jiří, MUŽIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi.* Praha: Leges, 2011, 91 s.

¹⁷ ŠVESTKA, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 350 s.

¹⁸ DVORÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 4 – Díl čtvrtý: Dědické právo.* Praha: Wolters Kluwer, 2019, 116 s.

¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. června 1944, sp. zn. Rv II 488/43.

1.4. Povinný díl

Povinný díl představuje právo nepominutelného dědice, které je spojeno především se zásadou, že zůstavitel není neomezeným pánem svého majetku pro případ smrti, ale že má současně odpovědnost za své potomky, které zplodil, popř. osvojil.

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, dle ustanovení § 1642 ObčZ je stanoveno, že „*nepominutelnému dědici náleží z pozůstalosti povinný díl*“. Takový potomek má právo na povinný díl (jeho doplnění) jak v případě, že jej zůstavitel opominul vědomě, nebo omylem, tak i tehdy, pokud jej zůstavitel opominul z důvodu toho, že o něm při pořízení pro případ smrti nevěděl (např. se zůstavitel domníval, že potomek již zemřel, anebo neměl vůbec povědomost o tom, že určitá osoba je jeho potomkem).²⁰ Pořizuje-li zůstavitel o pozůstalosti závětí, musí práva nepominutelných dědiců respektovat a zanechat jim to, co jim náleží, ve formě dědického podílu nebo odkazu. Co bylo takto nepominutelným dědicům zanecháno, nesmí být zatíženo podmínkami, příkazy nebo jinými omezeními. Pořídí-li zůstavitel o pozůstalosti jiným způsobem, pak mohou nastat dvě různé situace.²¹

Za prvé, může nastat situace, že zůstavitel povolá závětí nepominutelného dědice, ale zatíží ho omezeními (činí tedy v rozporu s § 1644 odst. 1 ObčZ). Pak může nepominutelnému dědici uložit, aby buď převzal, co je mu zůstavěno s omezeními (neboť je záležitostí vlastního rozhodnutí dědice, zda projevené vůli zůstavitele vyhoví), anebo aby požadoval povinný díl podle § 1650 a násl. ObčZ. Neposkytne-li zůstavitel nepominutelnému dědici právo takové volby, jsou podmínky a příkazy omezující povinný díl bez účinků. Toto omezení je stanoveno jen na ochranu nepominutelného dědice. Proto se stane účinným v případě, že nepominutelný dědic dědit nebude.²²

Druhá možnost je taková, že zůstavitel v závěti na nepominutelného dědice vůbec pamatovat nebude a jako závětní dědice povolá osoby jiné. Závěť, která opomíjí nepominutelného dědice, není v příslušné části relativně neplatná, tak jak tomu bylo dle ustanovení § 479 ObčZ z roku 1964. Nepominutelnému dědici však náleží v takovém případě právo na vyplacení povinného dílu vůči závětním dědicům, kteří se s ním budou muset vypořádat. Dle současné právní úpravy nepominutelný dědic nemá právo na podíl z pozůstalosti, nýbrž jen na peněžní částku rovnající se hodnotě jeho povinného dílu (§ 1654 odst. 1 ObčZ). Nepominutelný dědic tak není ve skutečnosti dědicem, nýbrž je toliko věřitelem

²⁰ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 404-405 s.

²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 405-406.

²² Tamtéž.

závětních dědiců.²³ Takový názor již zastával Nejvyšší soud Československé republiky, který ve svém rozhodnutí R II 251/29 konstatoval, že: „*Nárok na povinný podíl, není nárokem dědickým, nýbrž pohledávkou.*“²⁴ Závětní dědici tak mají povinnost nepominutelného dědice vyplatit v penězích, nestanoví-li zůstavitel jinak, popřípadě nedohodne-li se nepominutelný dědic s dědici na jiném způsobu vyrovnání povinného dílu. Dědici se této povinnosti zprostí, odmítnou-li dědictví.²⁵

Oproti ObčZ 1964 tak došlo k razantní změně, za dřívější úpravy platilo, že se nepominutelný dědic stal v rozsahu povinného dílu spoludědicem. Takový přístup byl často terčem kritiky, neboť takové řešení vedlo k tomu, že vznikalo majetkové společenství mezi nepominutelným dědicem a závětními dědici, které bylo již od počátku poznamenáno nestabilitou.²⁶

1.4.1. Velikost povinného dílu

Pro určení velikosti povinného dílu je rozhodující, zda je nepominutelný dědic zletilý, nebo nezletilý, přičemž není určující, zda dědic je nebo není plně svéprávný. I nezletilý, který nabyl plnou svéprávnost v důsledku uzavření manželství nebo přiznáním svéprávnosti (srov. § 30 odst. 2 ObčZ), má právo na stejně veliký povinný díl jako nezletilý plně nesvéprávný, neboť rozhodující pro určení velikosti povinného dílu není měřítko svéprávnosti, nýbrž pouze měřítko (ne)zletilosti.²⁷ V souvislosti s tímto je potřeba se zamyslet, zda ono kritérium (ne)zletilosti je účelné. V dnešní době nemusí být pravidlem (a troufám si říct, že ani není), že dosažením zletilosti se dítě stává samostatným a majetkově nezávislým. Možným řešením by mohlo být ono kritérium nabytí plné svéprávnosti. Jak již bylo zmíněno výše, plnou svéprávnost osoba může nabýt dříve než dosažením zletilosti, a to z důvodu uzavření manželství či přiznáním svéprávnosti (§ 30 odst. 2 ObčZ). V těchto případech se již předpokládá, že potomek nebude natolik finančně závislý na zůstaviteli, aby to odůvodňovalo jeho právo na vyšší povinný díl. Naproti tomu může u zletilého potomka dojít k omezení svéprávnosti, kdy naopak předpokládáme (nejen) jeho finanční závislost na zůstaviteli. V tomto případě by vyšší povinný díl byl zcela odůvodnitelný.

Co se týče konkrétní výše, pak dle aktuální úpravy činí povinný díl pro nezletilého nepominutelného dědice tři čtvrtiny zákonného dědického podílu, pokud je nepominutelný

²³ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo – Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha: Leges, 2019, 241 s.

²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. října 1929, sp. zn. R II 251/29.

²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 405-406.

²⁶ MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011, 61-62 s.

²⁷ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 22 s.

dědic již zletilý pak alespoň jedna čtvrtina jeho zákonného dědického podílu. Oproti předchozí úpravě (ObčZ z roku 1964) došlo ke zmenšení výše povinného dílu, kdy původní výše u nezletilého činila alespoň tolik, kolik činí jeho dědický podíl ze zákona a u zletilého pak tolik, kolik činí jedna polovina jeho dědického podílu ze zákona.

Dle mého názoru se tato právní úprava posunula správným směrem, neboť má zůstavitel možnost rozhodovat o větší části svého majetku. Děje se tak v souladu s novou koncepcí dědického práva, dle které má rozhodující slovo zůstavitel.²⁸

²⁸ ŠVESTKA, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, XXII s.

2. Vydědění

2.1. Pojem

Vydědění je právní jednání zůstavitele, kterým se negativně vymezuje pro případ smrti vůči svým dědickým nástupcům, resp. nepominutelným dědicům. Vydědění lze z pohledu zůstavitele chápat jako určité opatření, kterým zůstavitel sankcionuje svého (nezdárného) potomka, který se dopustil jednání naplňující skutkovou podstatu alespoň jednoho ze zákonných důvodů vydědění.²⁹ Vydědit lze pouze nepominutelné dědice, tj. děti zůstavitele, a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci.³⁰

Nepominutelného dědice lze ze zákonných důvodů vydědění z jeho práva na povinný díl vyloučit, anebo jej v jeho právu zkrátit.³¹ Možnost částečného vydědění za účinnosti ObčZ 1964 výslovně upravena nebyla, proto musela být dovozována z judikatury a komentářové literatury.³² Nynější úprava již takovým spekulacím předchází.

Vydědění se bude zpravidla týkat zletilého potomka, na tomto místě je však nutné podotknout, že ObčZ výslovně vydědění nezletilého nevylučuje. K této problematice se vyjádřil Krajský soud v Brně, který stanovil, že při posouzení důvodnosti vydědění nezletilého potomka je třeba v konkrétním případě zkoumat nejen, zda byl naplněn některý ze zákonných důvodů vydědění, ale je třeba „též uvážit, zda s ohledem na věk vyděděného, jeho rozumové schopnosti a volní vlastnosti od něho bylo možno chování vylučující vydědění požadovat.“³³ Domnívám se, že tento závěr bude možné aplikovat na případy, které se budou týkat nezletilého dítěte blízcího se věku osmnácti let, protože v případě pětiletého dítěte bude vydědění spíše nepravděpodobné.

V případě, že by zůstavitel chtěl vydědit někoho jiného než nepominutelného dědice, např. bratra, bude se jednat o tzv. negativní závět'.³⁴

Vydědění lze v širším smyslu chápat jako pořízení pro případ smrti, neboť jde o právní jednání zůstavitele, kterým uspořádává své poměry pro případ svého úmrtí.³⁵ Pojem vydědění

²⁹ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 415 s.

³⁰ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo – Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha: Leges, 2019, 263 s.

³¹ Ustanovení § 1646 odst. 1 ObčZ.

³² BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 102 s.; shodně FIALA, Roman, MIKEŠ, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. Velký komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 1414 s.

³³ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. listopadu 1998, sp. zn. 18 Co 310/98.

³⁴ K tomu podrobněji viz kapitola 4.

³⁵ V užším smyslu jsou pořízení pro případ smrti vyjádřena v § 1491 ObčZ, mezi ně patří závět', dědická smlouva a dovětek. V širším smyslu se mezi pořízení pro případ smrti řadí jakékoliv právní jednání zůstavitele, kterým

se však obecně nepoužívá pouze ve smyslu pořízení pro případ smrti, ale i ve smyslu právních následků tohoto projevu vůle.³⁶ Aby tento právní následek mohl nastat, je zapotřebí určitého zákonem předvídaného negativního chování nepominutelného dědice, které zakládá důvod vydědění a projev vůle zůstavitele, kterým ho pro toto chování vyděd'uje.³⁷

Co je to vydědění není těžké definovat, v souvislosti s ustanovením § 1646 odst. 1 ObčZ vyvstává však otázka z hlediska interpretace – jaký je rozsah vydědění. Problematickým se stává ustanovení § 1646 odst. 1 ObčZ ve vztahu k ustanovení § 1484 odst. 1 ObčZ (zřeknutí se dědického práva) a ustanovení § 1485 odst. 1 ObčZ (odmítnutí dědictví). Z ustanovení o zřeknutí se dědického práva a odmítnutí dědictví vyplývá, že nepominutelnému dědici náleží dědické právo a právo na povinný díl, přičemž je na vůli nepominutelného dědice, které z nich si zvolí. Naproti tomu ustanovení § 1646 odst. 1 mluví pouze o vyloučení nepominutelného dědice z jeho práva na povinný díl anebo o jeho zkrácení v právu na povinný díl.³⁸ Z hlediska jazykového výkladu by bylo možné toto ustanovení chápat tak, že nepominutelného dědice zůstavitel zbavuje nebo zkracuje jen co do povinného dílu, přičemž jeho právo dědické zůstává nedotčeno. Taková dikce zákona některé autory vede k tomu názoru, že nepominutelnému dědici v případě, kdy zůstavitel nepovolal za dědice někoho jiného, zůstává právo na dědický podíl.³⁹ S tímto názorem však nelze souhlasit, neboť hlavním smyslem a účelem vydědění je zamezit nepominutelnému dědici, aby nabyl čehokoli z pozůstalosti.⁴⁰ V tomto případě se přikláním k názoru V. Bednáře, který uvádí, že „*je vydědění třeba chápat ve smyslu § 1646 odst. 1 o. z. jako vyloučení dědice z jeho dědického práva i s odnětím jeho práva na povinný díl.*“⁴¹ Stejného názoru je M. Šešina, který uvádí, že „*má-li být naplněn smysl institutu vydědění, je třeba jej vyložit tak, že vyděděním je nepominutelný dědic postižen tak, že ztrácí dědické právo i na povinný díl.*“ K tomu dodává, že „*právo na povinný díl mu náleží jen v případě, když byl vyděděn neplatně.*“⁴² Na podporu tohoto tvrzení bych na závěr uvedla, že předchozí právní úprava pojem „*povinný díl*“ neznala a vyděděním zůstavitel odnímal dědici dědické právo, jež

uspořádává poměry po své smrti, tedy i vydědění (k tomu viz FIALA, Roman, BEEROVÁ, Kamila. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2015, 78 s.).

³⁶ KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.

³⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Dědictví a dědické právo.* Brno: Computer Press, 2007, 71 s.

³⁸ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 357 s.

³⁹ HORÁK, Ondřej. Postavení potomků vyděděného potomka, *Ad Notam*, 2016, č. 4, s. 5-8.

⁴⁰ srov. ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 358 s.

⁴¹ BEDNÁŘ., Václav. Několik poznámek k vydědění, *Bulletin advokacie*, 2018, č. 10, s. 25-28.

⁴² ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 358 s.

by mu jinak podle zákona náleželo.⁴³ Pokud bychom se přikláněli k názoru, že je odnímáno jen právo na povinný díl, došlo by tak k odchýlení se od dosavadní úpravy.

Pokud se tedy zůstavitel rozhodne, že svého potomka vydědí, má zpravidla tři možnosti, jak postupovat. Za prvé, učiní prohlášení o vydědění a uvede některý z důvodů vydědění uvedený v ustanovení § 1646 odst. 1 nebo 2, nebo § 1647 ObčZ. Za druhé, zůstavitel opět učiní prohlášení o vydědění, avšak žádný důvod vydědění neuvede. V tomto případě má nepominutelný dědic právo na povinný díl, ledaže se proti němu prokáže zákonný důvod vydědění (§ 1648 ObčZ).⁴⁴ A za třetí, zůstavitel výslovně nevydělí svého potomka, ale pořídí o veškerém svém majetku a nezanechá mu ničeho nebo méně, než činí jeho povinný díl,⁴⁵ a tímto jej zcela (záměrně) opomine. Podmínkou je, že zůstavitel o tomto potomku musí vědět (je mu známo, že je naživu), tj. neopomine jej omylem. Pokud se takový potomek dopustí něčeho, co naplňuje zákonný důvod vydědění⁴⁶, hledí se na toto opominutí jako na vydědění učiněné mlčky a po právu (§ 1651 odst. 2 ObčZ). V tomto případě se totiž předpokládá, že zůstavitel tak učinil proto, že věděl o nějakém důvodu vydědění.⁴⁷

Právo na povinný díl naopak náleží potomku, o kterém zůstavitel věděl, ale i přesto jej záměrně opominul a tento potomek se nedopustil ničeho, co by naplňovalo zákonný důvod vydědění (§ 1651 odst. 2 ObčZ). Stejně tak náleží právo na povinný díl dědici, o kterém zůstavitel nevěděl, a jen v důsledku toho jej opominul (§1652 ObčZ).⁴⁸

2.2. Potomci vyděděného

Další změnu, kterou současná právní úprava přinesla, jsou dopady vydědění na potomky vyděděného. Níže uvedené platí pro případy vydědění podle ustanovení § 1646 odst. 1 ObčZ, nikoli pro případy dle odst. 2. Naproti tomu A. Talanda a I. Talandová s názorem M. Šešiny nesouhlasí a dodávají, že níže uvedené důsledky vydědění je možné vztáhnout i na odst. 2.⁴⁹

⁴³ FIALA, Roman, MIKEŠ, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. Velký komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 1414 s.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 358 s.

⁴⁶ Zda byl nějaký z důvodů vydědění dán se zjišťuje ve sporném řízení vyvolaném postupem dle ustanovení § 170 z.ř.s.

⁴⁷ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo – Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha: Leges, 2019, 264 s.

⁴⁸ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 358 s.

⁴⁹ TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Vliv vydědění na potomky vyděděného. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 4, s. 653-660.

U důvodů vydědění podle ustanovení § 1647 ObčZ bylo zvoleno jiné řešení (k tomu viz kapitola 3.1.5.).⁵⁰

Ustanovení § 469a odst. 2 ObčZ 1964 umožňovalo výslovným prohlášením zůstavitele v listině o vydědění vztáhnout důsledky vydědění také na potomky vyděděného, a to i pro případ, že by tito potomci nesplňovali podmínky pro vydědění.⁵¹ Z toho důvodu byla tato úprava kritizována, dokonce se objevily pochybnosti o její kompatibilitě s Listinou základních práv a svobod [konkrétně s čl. 11 odst. 1 větou třetí LZPS („Dědění se zaručuje.“) a ústavní hodnotou autonomie a integrity rodiny a její ochrany (zejm. čl. 32 odst. 1 LZPS)]. Na protiústavnost takové úpravy upozornil (*obiter dictum*) Ústavní soud. Dle jeho názoru bylo možno spatřovat *výraznou (a bezdůvodnou) nerovnost mezi potenciálními dědici, pro jejichž vydědění zákon vyžaduje existenci důvodů stanovených v § 469a odst. 1 občanského zákoníku, a potenciálními dědici (§ 473 odst. 2 občanského zákoníku), na něž je možno "vztáhnout" důsledky vydědění, ačkoliv proti nim samým tyto zákonem stanovené důvody nesvědčí.*⁵²

Současná právní úprava zareagovala tak, že otázka, zda budou, nebo nebudou dědit i potomci vyděděného potomka, bude odvislá jednak od zůstavitelovy vůle, a jednak od toho, zda se vyděděný potomek dožije smrti zůstavitele.⁵³ Dle ustanovení § 1646 odst. 3 ObčZ platí, že přežije-li vyděděný potomek zůstavitele, nedědí ani potomci vyděděného potomka, ledaže zůstavitel projeví jinou vůli. Nedožije-li se vyděděný potomek smrti zůstavitele, pak jeho potomci dědí vyjma těch, kteří jsou samostatně vyloučeni z práva dědického. Samostatně vyloučení znamená, že se sami dopustili jednání, jež naplňuje zákonný důvod vydědění a zůstavitel je z tohoto důvodu vydědil.⁵⁴

2.3. Prohlášení o vydědění

2.3.1. Pojem

Vydědění, které je činěno na základě tzv. prohlášení o vydědění, můžeme definovat jako aktivní právní jednání zůstavitele, kterým zůstavitel vylučuje nepominutelného dědice jak z práva dědického, tak z práva na povinný díl (případně jej v tomto právu zkracuje).⁵⁵ Jde o jednostranné právní jednání neadresované a formální.

⁵⁰ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 363 s.

⁵¹ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 102 s.

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 7. listopadu 2012, sp. zn. I. ÚS 295/10, bod 17.

⁵³ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2015, 416 s.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo – Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního.* Praha: Leges, 2019, 121 s.

Prohlášení o vydědění nahradilo termín „*listina o vydědění*“, který byl používán za účinnosti ObčZ 1964.⁵⁶

2.3.2. Pořizovací způsobilost

Občanský zákoník v části o vydědění neupravuje pořizovací způsobilost a nestanoví ani jakékoli zvláštní podmínky, které by zůstavitel měl splňovat, na rozdíl např. od úpravy dědické smlouvy, kterou může uzavřít pouze zletilý plně svéprávný zůstavitel (srov. § 1584 odst. 1 ObčZ).⁵⁷ Prohlášení o vydědění je osobním právním jednáním, které může činit pouze fyzická osoba, která je k tomu způsobilá.⁵⁸ Jelikož prohlášení o vydědění (stejně jako závěť) řadíme mezi porizení pro případ smrti, domnívám se, že bude možné analogicky použít ustanovení týkající se pořizovací způsobilosti při sepisování závěti i na prohlášení o vydědění. Jinými slovy způsobilost učinit prohlášení o vydědění má každý, kdo je způsobilý pořídit závěť. Zůstavitel tedy musí splňovat obecné předpoklady, jimiž jsou právní osobnost a svéprávnost.⁵⁹ Osoba, která není plně svéprávná, může prohlášení o vydědění učinit za podmínek stanovených v § 1526–1528 ObčZ, ledaže by její pořizovací způsobilost byla na základě rozhodnutí soudu o omezení svéprávnosti zcela vyloučena.

2.3.3. Forma prohlášení o vydědění

Občanský zákoník v § 1649 odst. 1, stanovuje, že: „*prohlášení o vydědění lze učinit nebo je lze změnit či zrušit stejným způsobem, jakým se pořizuje nebo ruší závěť*“. Důvodová zpráva uvádí, že se přejímá dosavadní § 469a odst. 3 ObčZ 1964 s tím, že předepsaný způsob platí i pro odvolání a změnu prohlášení o vydědění.⁶⁰

Prohlášení o vydědění může zůstavitel sepsat na samostatné listině nebo jej může spojit v jedné listině se závětí. Jedním prohlášením může vydědit i několik potomků. Na rozdíl od ustanovení § 469a odst. 2 ObčZ 1964, dnes již není možné, aby zůstavitel vydědil své dítě a zároveň stanovil, že se důsledky vydědění vztahují také na potomky vyděděného. Pokud se

⁵⁶ Ustanovení § 469a ObčZ 1964.

⁵⁷ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář 1.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, 427 s.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Právní osobností se rozumí způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti (§ 15 odst. 1 ObčZ). Právní osobnost každé fyzické osobě náleží od narození až po smrt (§ 23 ObčZ). Svěprávnost pak představuje způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, tj. právně jednat (§ 15 odst. 2 ObčZ). Plnou svéprávnost člověk nabývá zletilostí, přiznáním svéprávnosti na základě rozhodnutí soudu nebo uzavřením manželství (§ 30 ObčZ).

⁶⁰ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Ostrava: Sagit, 2012, 674 s.

zůstavitel domnívá, že i u těchto potomků vyděděného je naplněn některý z důvodů vydědění, musí každého z potomků samostatně vyloučit z práva dědického (§ 1646 odst. 3 ObčZ).⁶¹

Pro prohlášení o vydědění, resp. závěť zákon stanovuje písemnou formu,⁶² tedy kromě případů, kdy lze pořídit tzv. privilegovanou závěť, tj. s úlevami (pak aplikujeme § 1542–1549 ObčZ). Pokud se jedná o osoby nevidomé nebo se smyslovým postižením pak je zde zvláštní postup podle ustanovení § 1535 a § 1536 ObčZ.

Jak již bylo zmíněno výše, prohlášení o vydědění lze (až na výjimky) činit v písemné formě, přesněji ve formě soukromé (holografní nebo allografní forma) nebo veřejné listiny.^{63,64}

Holografní prohlášení znamená možnost zůstavitele sepsat celé prohlášení vlastní rukou a vlastní rukou jej podepsat, bez jakékoli přítomnosti svědků, přičemž připojení data lze rozhodně doporučit.⁶⁵ Zůstavitel dále může pořídit v allografní formě, tzn. prohlášení není sepsáno jeho vlastní rukou, ale je psáno pomocí mechanických prostředků či jiných osob.⁶⁶ V takovém případě musí zůstavitel prohlášení vlastní rukou podepsat a před dvěma svědky současně přítomnými prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli, přičemž svědci toto prohlášení stvrdí svými podpisy.⁶⁷ Nejdůvěryhodnější forma je veřejná listina.⁶⁸ V případě, že zůstavitel zvolí formu notářského zápisu, zaeviduje notář listinu obsahující prohlášení o vydědění do *Evidence právních jednání pro případ smrti* (§ 35b a násl. NotŘ). I prohlášení o vydědění, která nemají formu notářského zápisu, mohou být zaevidována do *Evidenci právních jednání pro případ smrti*, ale pouze za předpokladu, že jsou uloženy do úschovy notáře (§ 81 a násl., § 103 a § 104 NotŘ).

Může však nastat i situace, kdy si zůstavitel vydědění rozmyslí a vyděděného potomka již vydědit nechce, resp. nechce, aby vydědění trvalo i nadále. V takovém případě vydědění zaniká tehdy, když zůstavitel zruší prohlášení o vydědění jeho odvoláním. Může se tak stát v některé z forem předepsaných pro pořízení závěti (§ 1577 ObčZ).⁶⁹ Zůstavitel také může

⁶¹ ŠEŠINA, Martin a kol.: *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, s.r.o., 2019, s. 121.

⁶² Ustanovení § 1649 odst. 1 ve spojení s § 1532 ObčZ.

⁶³ Dle ustanovení § 3026 odst. 2 ObčZ se veřejnou listinou rozumí notářský zápis.

⁶⁴ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 371 s.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo – Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha: Leges, 2019, 121 s.

⁶⁷ Ustanovení § 1539 odst. 1 ObčZ.

⁶⁸ U veřejné listiny platí domněnka její pravosti, což znamená, že nemůže být popřena pouze její pravost a platnost, ale musí být doloženy důkazy, které by vyvracely pravost či platnost této listiny.

⁶⁹ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 371 s.

prohlášení o vydědění zničit, pak půjde o tzv. odvolání učiněné mlčky.⁷⁰ Bylo-li prohlášení o vydědění pořízeno ve formě veřejné listiny, může být zrušeno jeho vydáním ze sbírky notářských zápisů (srov. § 1579 odst. 1 ObčZ a § 101 NotŘ) a údaje o prohlášení v *Evidence právních jednání pro případ smrti* budou vymazány.⁷¹ F. Rouček a J. Sedláček uvádí, že zůstavitel může také zrušit prohlášení o vydědění tím, že vyděděnému zanechá pozdějším pořízením pro případ smrti majetek, tedy dědický podíl nebo odkaz.⁷² M. Šešina s tímto závěrem souhlasí a dodává, že: „*I když takový závěr nyní ze žádného ustanovení občanského zákoníku nevyplývá, lze jej patrně přijmout, když z celého dědického práva nevyplývá závaznost vůle zůstavitele, a lze tedy očekávat, že když zůstavitel vyděděnému po pořízení prohlášení o vydědění zanechal majetek, chtěl tím také vydědění zrušit.*“

⁷⁰ Ustanovení § 1578 ObčZ.

⁷¹ KITTEL, David. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, 1694 s.

⁷² ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Komentář. Díl III*. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936, 440 s.

3. Důvody vydědění

Důvody vydědění jsou taxativně vyjmenovány v ustanovení § 1646 odst. 1 a 2 a § 1647 ObčZ. V souladu se zásadou, že vydědění nemá být podporováno (*exheredationes non sunt adiuvandae*), je vyloučeno tyto důvody doplňovat extenzivním výkladem nebo analogií.⁷³

ObčZ z roku 1964 vyžadoval, pod sankcí neplatnosti, aby zůstavitel v listině o vydědění výslovně uvedl konkrétní důvod vydědění.⁷⁴ ObčZ oproti předchozí úpravě dostal změn, kdy v prohlášení o vydědění nemusí být důvod vydědění uveden. Nevysloví-li zůstavitel důvod vydědění, má nepominutelný dědic právo na povinný díl, ledaže se proti němu prokáže zákonný důvod vydědění.⁷⁵ Musí být tak patrný zřejmý úmysl zůstavitele nepominutelného dědice vydědit. Taková díkce zákona je mimo jiné dalším projevem maximalizace svobodné vůle zůstavitele. Důvodová zpráva k tomu uvádí: „Zásadně není důvod k tomu, aby zůstavitel zdůvodňoval své rozhodnutí o vydědění v případech, kdy je ten důvod znám jak jemu, tak i vyděd'ovanému potomku. Takových případů je drtivá většina. Učiní-li prohlášení o vydědění v závěti, což je pravidlem, seznámí se s tím příliš mnoho lidí, a to třeba i dlouho poté, co důvod vydědění nastal a - např. při odsouzení vyděd'ěného pro závažný trestný čin – upadl v zapomenutí. Účel vydědění je zbavit nepominutelného dědice práva na povinný díl, nikoli ho denunciovat. Je tedy správné ponechat zůstaviteli na vůli, zda důvod vydědění uvede, čili nic.“⁷⁶

Dle Nejvyššího soudu „smysl ustanovení § 1648 ObčZ spočívá zejména v tom, že podle nyní účinné právní úpravy již není předpokladem platnosti vydědění, aby zůstavitel ve svém prohlášení uvedl některý ze zákonných důvodů vydědění.“⁷⁷

Ve stejném rozhodnutí Nejvyšší soud došel dokonce k závěru, že „je podle současné právní úpravy možné, vyslovil-li zůstavitel jen některý z důvodů vydědění, v řízení o pozůstalosti, resp. ve sporném řízení vyvolaném postupem podle ustanovení § 170 z.ř.s., prokázat vůči takovému dědici i jiný zákonný důvod vydědění.“ Uvedený postup podle předchozí právní úpravy možný nebyl, neboť jestliže byl nepominutelný dědic úspěšný ve své obraně a podařilo se mu vyvrátit existenci toho zákonného důvodu vydědění, jež zůstavitel uvedl v listině o vydědění, nebyl vyděděn, bez ohledu na to, že by vůči němu bylo možné prokázat existenci i jiného zákonného důvodu vydědění, který ale již zůstavitel v listině o

⁷³ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo – Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha: Leges, 2019, 263 s.

⁷⁴ Ustanovení § 469a odst. 3 věta za středníkem ObčZ 1964.

⁷⁵ Ustanovení § 1648 ObčZ.

⁷⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, 673 s.

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2019, sp. zn. 24 Cdo 1777/2019; shodně rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. února 2020, sp. zn. 25 Co 12/2020.

vydědění neuvedl.⁷⁸ Nově za rozhodný stav není považována doba sepsání listiny o prohlášení o vydědění. Dle ObčZ je nutné k platnému vydědění prokázat existenci zákonného důvodu až ke dni smrti zůstavitele.⁷⁹ Souhlasím s názorem M. Šešiny, že takový posun v otázce vydědění lze uvítat, neboť v intencích zákona je, aby byli z dědění vyloučeni ti, kteří se dopustili činů, s nimiž je vydědění spojeno, nejen v době, kdy zůstavitel o tom pořídí, nýbrž i když k takovému činu dojde později za života zůstavitele. K tomu ještě dodává, že lze též připustit, že zůstavitel sledující vývoj chování svého potomka zejména s ohledem na důvody vydědění uvedené v ustanovení § 1646 odst. 1 písm. a), b), d) a v § 1647, napíše prohlášení o jeho vydědění, i když v té době ještě není dána ta intenzita, pro kterou se vydědění děje po právu, avšak chování potomka se postupně tak zhoršuje, že v době smrti zůstavitele bude důvod vydědění zcela naplněn.⁸⁰

Pokud bych se ještě měla vrátit k problematice (ne)uvedení důvodu vydědění, tato skutečnost má zejména vliv na to, kdo ponese důkazní břemeno ve sporu o platnost vydědění.⁸¹ Podle § 1673 odst. 2 ObčZ platí, že uvede-li zůstavitel důvod vydědění, odkáže se k podání žaloby potomek, který tvrdí, že byl vyděděn neprávem. Není-li důvod vydědění uveden, odkáže se k podání žaloby ten, kdo má dědit na jeho místě.

Lze si snadno představit situaci, kdy zůstavitel důvod vydědění neuvede a nesdělí jej ani jím povoláním dědicům. V takovém případě bude pro tyto dědice velice těžké dokazovat, že některý z důvodů pro vydědění je dán. Schopnost, resp. faktická možnost těchto dědiců prokázat jakoukoli skutečnost, ke které došlo mezi zůstavitelem a vyděděným potomkem, by byla velmi nízká. Jedná se totiž vesměs o osobní vztahy, kde si nikdo nevede záznamy a neseписuje listiny o tom, zda někoho požádal o pomoc či ne apod.⁸²

Přikláním se tak k názoru P. Kolmana, který uvádí, že: „není velkého rozdílu, pokud je někdo „jen vyděděn“ či „vyděděn s uvedením konkrétního důvodu“, k jisté společenské denunciaci dochází v obou případech – a je tomu tak dobře, pokud má institut vydědění plnit svou úlohu korektivu k nastolení větší míry spravedlnosti.“⁸³ P. Kolman je tedy toho názoru, že neuvedení důvodu vydědění přivede v praxi spíše aplikační problémy než výraznější a dlouhodobá pozitivita.

⁷⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 11 s.

⁷⁹ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 359 s.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² KAWULOK, Josef. Vydědění – právní úprava a praxe. *Ad Notam*, 1999, č. 4, str. 73.

⁸³ KOLMAN, Petr. *Vydědění dnes a dle nového občanského zákoníku (NOZ)* [online]. Bulletin – advokacie.cz, 29. listopadu 2013 [cit. 19. února 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vydedeni-dnes-a-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-noz>.

3.1. Obecně k jednotlivým důvodům vydědění

Taxativní výčet základních důvodů vydědění je uveden v ustanovení § 1646 odst. 1 ObčZ, který stanoví, že nepominutelný dědic může být vyděděním vyloučen, anebo zkrácen z jeho práva na povinný díl, pokud:

- a) zůstaviteli neposkytl potřebnou pomoc v nouzi,
- b) o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl,
- c) byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze,
- d) vede trvale nezřízený život.

Dále dle ustanovení § 1646 odst. 2 ObčZ může být rovněž vyděděn nepominutelný dědic, pokud je nezpůsobilý dědit. A dále pak dle ustanovení § 1647 ObčZ může být vyděděn i nepominutelný dědic, který je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že je tu obava, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl. Učinit to však může zůstavitel jen tak, že povinný díl nepominutelného dědice zůstaví jeho dětem, popřípadě není-li jich, jejich potomkům.

Posouzení, zda v konkrétním případě je či není naplněn důvod vydědění, je otázkou skutkovou a je třeba ji posoudit individuálně pro každý jednotlivý případ.⁸⁴ Důvodnost vydědění musí být přitom zkoumána z objektivního hlediska, tj. z hlediska dobrých mravů, a to u všech důvodů vydědění. Výslovný odkaz na dobré mravy sice u důvodů vydědění dnes již nenajdeme, ale jako výkladové hledisko se musí uplatňovat i nyní.⁸⁵ Pod pojmem dobré mravy pak rozumíme souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Obdobně pojem dobré mravy vyložil Nejvyšší soud, který za dobré mravy považuje souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.⁸⁶

3.2. Jednotlivé důvody vydědění

3.2.1. Neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi

Postupem času docházelo ke změnám ve formulaci tohoto důvodu, avšak obsah a smysl zůstal nepozměněn.⁸⁷ Již v o.z.o. dle ustanovení § 768 č. 2 mohl být nepominutelný dědic vyděděn, pokud nechal zůstavitele bez pomoci v nouzi. Dle ustanovení § 552 odst. 1 ObčZ

⁸⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2012, 89 s.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. listopadu 2000, sp. zn. 30 Cdo 1842/2000.

⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 407.

z roku 1950 mohl být nepominutelný dědic vyděděn, pokud opustil zůstavitele v nouzi. Podle § 469a odst. 1 písm. a) ObčZ 1964 mohl být nepominutelný dědic vyděděn, pokud v rozporu s dobrými mravy neposkytnul zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech.

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, nová právní úprava sice vypustila výslovný odkaz na kritérium dobrých mravů, ale i přesto je třeba mít na paměti, že chování nepominutelného dědice je potřeba posuzovat s ohledem na dobré mravy. Oproti předchozí úpravě je tento důvod pouze vyjádřen abstraktněji a méně kazuisticky.⁸⁸

Aby byl tento důvod vydědění dán, je třeba splnit následující podmínky: (i) *zůstavitel se ocitl v nouzi a potřebuje objektivně pomoc*, (ii) *potomek měl reálně možnost se dozvědět o tom, že zůstavitel byl v nouzi a potřeboval pomoci, a byl schopen takovou pomoc (objektivně) poskytnout či zajistit, a že (iii) zůstavitel potomkovu pomoc neodmítl.*⁸⁹

Prvním předpokladem tedy je, že se zůstavitel ocitne v nouzi a potřebuje objektivně pomoc. Nouzi si nelze představovat pouze v materiálním slova smyslu, tj. nuzota, bída, nebo nedostatek finančních prostředků na živobytí. Nouzí se rozumí i různé kritické či vypjaté životní situace vyvolané např. vážným onemocněním, psychickým stavem po úmrtí blízké osoby, anebo živelní pohromou, v jejichž důsledku zůstavitel není s to si sám bez cizí pomoci obstarat své základní potřeby. V neposlední řadě nouzí lze rozumět i situaci, kdy je zůstavitel s ohledem na svůj věk méně pohyblivý, potřebuje pravidelně dojíždět za lékařem, na nákupy apod. a není toho schopen vlastními silami.⁹⁰

S ohledem na dikci zákona je důležité, aby pomoc, kterou nepominutelný dědic zůstaviteli v nouzi neposkytl, byla „*potřebná*“ (srov. § 1646 odst. 1 písm. a) ObčZ). Tuto potřebnost je třeba posuzovat z objektivního hlediska, a to s ohledem na již zmíněné dobré mravy. Děje se tak z důvodu, aby bylo možné omezit případnou libovůli ze strany zůstavitele,⁹¹ neboť vnímání potřebné pomoci je značně individuální. J. Šubrtová k tomu dodává, že: „*potřebnost pomoci se musí posuzovat s ohledem na nemohoucnost a neschopnost zůstavitele, pro kterou je odkázán na někoho jiného. Jde o situaci, kdy si zůstavitel v důsledku svého stavu svým vlastním úsilím a svými zdroji pomoci nemůže.*“⁹² Naopak kritérium potřebnosti nebude naplněno, pokud se zůstavitel ocitne v tíživé životní situaci, ale je s to ji

⁸⁸ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 12 s.

⁸⁹ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 417 s.

⁹⁰ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 12 s.

⁹¹ ŠUBRTOVÁ, Jitka. Důvody vydědění. *Ad Notam*, 1999, č. 5, s. 95.

⁹² Tamtéž.

zvládnout sám.⁹³ Nelze tedy vydědit potomka proto, že se o zůstavitele ve stáří nestaral, pokud zůstavitel i přes svůj pokročilý věk byl vitální a zcela soběstačný. Dále je potřeba vzít v úvahu, zda o zůstavitelovy potřeby nebylo postaráno jinak, např. jestli dostatečnou pomoc v nouzi zůstaviteli neposkytl jeho manžel nebo druh, příp. jiný potomek, který má pro poskytnutí takové pomoci lepší podmínky.⁹⁴

Druhým předpokladem je, že „*potomek měl reálně možnost se dozvědět o tom, že zůstavitel byl v nouzi a potřeboval pomoci, a byl schopen takovou pomoc (objektivně) poskytnout či zajistit.*“ Aby nepominutelný dědic mohl reálně poskytnout pomoc svému předku, je v první řadě nezbytné, aby o jeho tíživé situaci věděl. V případě, kdy nepominutelný dědic neví o tíživé situaci zůstavitele, neboť mu ji zatajuje, nemůže být dle mého názoru tento důvod vydědění naplněn. Odlišná situace může nastat, pokud potomek o nouzi zůstavitele neví z důvodu vlastního nezájmu. Pak by tento nezájem mohl být důvodem pro vydědění dle ustanovení § 1646 odst. 1 písm. b) ObčZ (k tomu viz dále). Dále bude potřeba zkoumat, zda bylo vůbec možné od potomka spravedlivě (objektivně) požadovat, aby zůstaviteli v daném případě pomoc poskytl nebo ji zajistil. Typickým příkladem, kdy tento důvod vydědění nebude dán, a který uvádí většina komentářů a učebnic, je případ, kdy potomek zůstavitele žije a pracuje v zahraničí a nelze po něm objektivně požadovat, aby se svým předkem pravidelně jezdil za lékařem, na nákupy apod. Obdobným příkladem je situace, kdy potomek je sám např. vážně nemocný a potřebuje nezbytnou pomoc, a nelze tak vyžadovat, aby takovou pomoc poskytl ještě svému předku.⁹⁵ Na druhou stranu takový potomek může pomoc svému předku zajistit i jiným způsobem (např. zaplatí ošetřovatelku, finančně přispěje sourozenci, který bydlí blíže a o předka se stará apod.). Jde právě o posouzení toho, zda potomek měl objektivně možnost poskytnout či zajistit potřebnou pomoc svému předku, a přesto tak neučinil, byť jeho předek takovou pomoc (objektivně) potřeboval.⁹⁶

Na závěr je třeba zjistit, zda zůstavitel nepominutelným dědicem nabízenou pomoc neodmítl. Pokud by zůstavitel takto nabízenou pomoc odmítl (a pomoc byla objektivně způsobitelná mu danou situací ulehčit), důvod k vydědění potomka nebude naplněn.

Tento první důvod vydědění pak výstižně shrnul Nejvyšší soud ve svém usnesení: „*Je nezbytné, aby se zůstavitel ocitl v situaci, kdy pro zdravotní či jiné potíže nastalé v důsledku*

⁹³ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2015, 418 s.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi.* Praha: C.H. Beck, 2014, 12 s.; shodně SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2015, 417 s.

⁹⁶ Tamtéž.

*onemocnění či věku, případně pro potíže způsobené jinými okolnostmi (např. přírodní katastrofou, požárem, povodní) potřebuje pomoc; kdy není schopen sám si, bez cizí pomoci, obstarat své základní životní potřeby (zdravotní, hygienické aj.). Současně musí jít o situaci, kdy o uvedené potřeby zůstavitele není postaráno jinak; kdy potomek má reálnou možnost zůstaviteli potřebnou pomoc poskytnout a kdy zůstavitel potomkem nabídnutou pomoc neodmítne. Neposkytnutí pomoci zůstaviteli ze strany potomka přitom musí odporovat dobrým mravům.*⁹⁷

Kdybych měla zhodnotit tento důvod vydědění, lze konstatovat, že je formulován velmi široce a neurčitě, a dává zůstaviteli možnost jej zneužít. Každý zůstavitel si totiž může pod pojmem neposkytnutí pomoci představovat něco jiného. Na druhou stranu se domnívám, že v případě soudního sporu bude mít vyděděný lepší pozici, neboť by pro něj nemuselo být natolik složité uvést důvody pro které nemohl pomoc poskytnout, že nevěděl o zůstavitelově nouzi, ač se o něj zajímal atd. A zůstavitel už nebude mít reálně možnost toto tvrzení popřít. Významnou roli pak hraje soud, který bude muset zkoumat veškeré výše uvedené aspekty a dojít k závěru, nakolik bylo chování nepominutelného dědice proti dobrým mravům a nakolik se mohlo reálně dotknout zůstavitele.

Z mého pohledu by bylo vhodné se zamyslet, zda tento důvod vydědění má v právní úpravě ještě své místo nebo zda se již nejedná pouze o pozůstatek z historie. Nepopírám, že v minulosti tento důvod měl své opodstatnění, kdy rodiny žily pospolu po celé generace v jedné obci, a tedy neposkytnutí pomoci bylo jednoznačně proti dobrým mravům. V současné době však více potomků žije daleko, někdy dokonce i v cizině a styky se svými rodiči nejsou na denní bázi možné. Poskytnutí pomoci v nouzi může být mnohdy ze strany potomků velmi složité, někdy až nereálné, pokud se například jedná o náhlou životní událost, kterou je třeba vyřešit během několika minut.

Inspirací by nám mohla být současná úprava ABGB (kterou se mnohdy ObčZ nechal také inspirovat), která již tento důvod vydědění neobsahuje. Ani v německém BGB tento důvod nenalezneme.

3.2.2. Neprojevování opravdového zájmu o zůstavitele

I tento důvod vydědění oproti předchozí úpravě nedoznal významných změn. Na rozdíl od předchozího důvodu, tento byl do ObčZ 1964 zařazen až na základě novely č. 509/1991 s účinností od 1.1.1992. Zůstavitel tak mohl platně vydědit potomka podle tohoto důvodu jen

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 21 Cdo 3772/2007.

listinou, která byla sepsána počínaje dnem 1.1.1992, přičemž k takovému negativnímu chování mohlo dojít ze strany potomka ještě dříve, trvalo-li i po tomto datu.⁹⁸

Jak uvádí komentářová literatura u tohoto důvodu vydědění: „*bude vždy třeba individuálně, v každém jednotlivém případě, posoudit s přihlédnutím ke všem okolnostem, zda potomek projevoval zájem o svého předka, zda takový zájem byl „opravdový“ a zda odpovídal (svou četností, formou, zvyklostmi v rodině zůstavitele apod.) zájmu, jaký se od potomka „očekává“, že by jej měl vůči svému předku projevovat. Při posuzování tohoto důvodu vydědění je třeba zohlednit i to, zda zůstavitel měl (vůbec) zájem na tom, aby se stýkal se svým potomkem.*“⁹⁹ Můžeme tedy shrnout, že při posuzování tohoto důvodu vydědění bude třeba zkoumat, (i) *zda potomek projevoval zájem o zůstavitele, (ii) zda byl opravdový, (iii) zda odpovídal tomu, co se od něj jako potomka očekává (jak objektivně, tak subjektivně) a v neposlední řadě je nutné vzít v potaz, (iv) zda zůstavitel sám měl zájem se s potomkem vidat.*

Ačkoli oproti předchozí úpravě došlo k vypuštění slova „trvale“, znak trvalosti či stálosti nezájmu je třeba posuzovat i nadále.¹⁰⁰ Tomuto nasvědčuje právě volba slov „*neprojevuje*“, která označují onen trvajícím stav. Nahodilé zanedbání návštěvy nebo výjimečné opomenutí narozenin zůstavitele tento důvod vydědění naplnit nemůže.¹⁰¹ Je potom otázkou, od kdy, resp. za jak dlouho půjde již o nezájem trvalý. Mám za to, že o „trvalosti“ se můžeme bavit v řádu měsíců až let, nikoli dní nebo týdnů.

ObčZ klade důraz nejen na to, aby potomek projevoval o zůstavitele zájem, ale klade důraz na to, aby tento zájem byl opravdový. Opravdovost zájmu bude třeba posoudit vždy individuálně s ohledem na okolnosti konkrétního případu (o takový zájem zcela jistě např. nepůjde, pokud potomek zašle zůstaviteli jednou v roce přání k Vánocům). Posuzování zájmu, jaký by potomek měl projevovat vůči svému předku, předpokládá, že chování potomka bude podrobno určitému testu nejenom z pohledu obecných zásad slušnosti (objektivní prvek), nýbrž také s přihlédnutím k určitým zvyklostem, sociálnímu statusu či náboženskému založení rodiny zůstavitele, a dále také k zájmu zůstavitele na udržování rodinných vztahů s potomkem (subjektivní prvek).¹⁰²

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. července 2001, sp. zn. 21 Cdo 3028/2000.

⁹⁹ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2015, 418 s.

¹⁰⁰ SVOBODA, Jiří, KLÍČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi.* Praha: C.H. Beck, 2014, 13 s.

¹⁰¹ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku.* Praha: Linde, 2012, 90 s.

¹⁰² SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2015, 418 s.

Na první pohled by se mohlo zdát, že neprojevení opravdového zájmu spočívá pouze v pasivitě, nekonání či nezájmu ze strany nepominutelného dědice, není však vyloučeno, že takové neprojevení opravdového zájmu může spočívat také v jeho aktivním jednání, k čemuž ostatně došel ve svém rozsudku Nejvyšší soud: „*Skutečnosti odůvodňující závěr, že potomek o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl, mohou spočívat jak v pasivitě (nezájmu) potomka ve vztahu k zůstaviteli, tak také v chování, kterým potomek sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.), tj. například způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti.*“¹⁰³ Z rozhodovací praxe soudů bylo dokonce dovozeno, že: „*i návrh na zbavení způsobilosti zůstavitele k právním úkonům (nyní podle § 55 a násl. ObčZ omezení svéprávnosti), je-li podán jeho potomkem nikoli v úmyslu chránit zůstavitelovy zájmy a opírali se o „nepravdivé a smyšlené důvody“, může být s ohledem na konkrétní okolnosti případu kvalifikován jako chování odůvodňující vydědění ve smyslu ustanovení 469a odst. 1 písm. b) ObčZ 1964 (nyní § 1646 odst. 1 písm. b) ObčZ).*“¹⁰⁴

Konečně k naplnění této skutkové podstaty je třeba, aby zůstavitel sám měl zájem se s potomkem stýkat a zda mu vůbec umožnil projevit jakýkoli zájem. Neboť „*je-li skutečnost že potomek neprojevoval o zůstavitele opravdový zájem důsledkem toho, že zůstavitel neprojevoval zájem o svého potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění.*“¹⁰⁵ Judikatura v minulosti dovodila, že důvod vydědění nebude naplněn v případě, že nezájem ze strany potomka je zaviněn chováním zůstavitele. V takovém případě hraje významnou roli soud jehož úkolem je, aby zjistil „*zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost projevit o zůstavitele opravdový zájem, tj. zda i zůstavitel sám měl zájem se se svým potomkem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy.*“¹⁰⁶ Shodně se k tomuto vyjádřil Nejvyšší soud: „*Vydědění totiž přichází v úvahu jen tam, kde zůstavitel o tento blízký příbuzenský vztah stojí, kde se ho nezájem potomků osobně citově dotýká, kde mu tento stav vadí, a nikoliv, jde-li o situaci, kdy je mu tento stav lhostejný, případně kdy k němu i podstatně přispěl.*“¹⁰⁷

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2009, sp. zn. 21 Cdo 1912/2008.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 1997, sp. zn. 2 Cdo 86/97.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 21 Cdo 743/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2020, sp. zn. 24 Cdo 367/2020.

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 1997, sp. zn. 2 Cdo 86/97, rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. srpna 1996, sp. zn. 6 Co 10/96, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2004, sp. zn. 30 Cdo 2214/2002, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sp. zn. 21 Cdo 1211/2013.

Tento důvod vydědění, stejně jako předchozí důvod, je formulován značně obecně, nejasně a neurčitě, což bylo ostatně kritizováno již za účinnosti ObčZ 1964 s odůvodněním, že: „*Formulace tohoto ustanovení je značně abstraktní. Zákodárce zde použil vágní výrazy, pod kterými si lze představit ledacos a argumentovat účelově ve prospěch ledasčeho. Poskytuje tak poměrně širokou možnost pro dvojí libovůli. Jednak pro samotného zůstavitele, ale následně i pro rozhodujícího soudce, kterému nedává žádná konkrétní vodítka a nestanoví přesnou hranici posuzování; soudce se pak může přiklonit k čemukoli.*“¹⁰⁸ V. Bednář dodává, že takto formulovaný důvod je příliš vágně formulován a v tomto důsledku je možné jej vykládat velmi nejednoznačně.¹⁰⁹

Jako největší kámen úrazu spatřuji posuzování subjektivního prvku, neboť každý zůstavitel, resp. i nepominutelný dědic si může pojem „*opravdový zájem*“ vykládat jiným způsobem, na což ostatně upozorňuje i J. Šubrtová v předešlém odstavci. Komentářová literatura k tomuto uvádí, že zájem by měl odpovídat tomu, co se od potomka „*očekává*“.¹¹⁰ Jenže jiná jsou očekávání od rodiny, která žije ve stejné obci a její příslušníci se alespoň jednou týdně stýkají, a jiná v rodině, ve které je běžné, že se vidá pouze ve významné dny jako jsou Vánoce nebo něčí narozeniny. Dokážu si představit, že právě ono subjektivní hledisko může být ze strany zůstavitele nebo ze strany nepominutelného dědice zneužíváno. Zůstavitel si tak dokonce pod pohružkou vydědění může ještě za života vynucovat pozornost nepominutelného dědice a ten naopak po smrti zůstavitele může popírat a tvrdit, že jeho zájem byl opravdový a odpovídal rodinným zvyklostem. K čemuž se ostatně již zůstavitel nebude moci vyjádřit. V konečném důsledku pak zůstává na posouzení soudu, zda byl důvod vydědění dán či nikoli. Tímto jsou na posuzujícího soudce kladeny značné nároky nejen ohledně znalosti konkrétních okolností každého jednotlivého případu, ale i co se týče jeho životních zkušeností, morálních vlastností, i vlastních rodinných poměrů.¹¹¹

Opět se tedy nabízí otázka, zda by se měl tento důvod vydědění do budoucna zachovat. V minulosti, za odlišných společenských a ekonomických podmínek a při větší spjatosti i širší rodiny, se takový důvod k vydědění mohl jevit jako opodstatněný, ale v současné době již poměrům ve společnosti neodpovídá. S tímto argumentem přišla J. Šubrtová již v roce 1999 a dnes, po více jak dvaceti letech, považují tento argument za ještě více aktuální, a plně se ztotožňují s názorem, že by se bez něj právní úprava obešla, neboť případy, kdy by bylo

¹⁰⁸ ŠUBRTOVÁ, Jitka. Důvody vydědění. *Ad Notam*, 1999, č. 5, s. 95.

¹⁰⁹ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupanost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 101 s.

¹¹⁰ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 418 s.

¹¹¹ ŠUBRTOVÁ, Jitka. Důvody vydědění. *Ad Notam*, 1999, č. 5, s. 95.

spravedlivé tento důvod uplatnit, již zahrnuje důvod vydědění potomka pro neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi dle ustanovení § 1646 odst. 1 písm. a) ObčZ.¹¹² Nebo naopak důvod neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi by mohl být zahrnut v rámci důvodu vydědění podle písm. b). Domnívám se, že pokud se potomek nezajímá o zůstavitele, tím spíše mu ani nemůže poskytnout potřebnou pomoc.

Lze tedy shrnout, že oba doposud zmíněné důvody vydědění (tj. neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi a neprojevení opravdového zájmu o zůstavitele) se dotýkají citlivých otázek rodinných vztahů, které jsou chápány výrazně subjektivně, a proto mohou v praxi působit značné problémy, neboť tato ustanovení lze aplikovat na odlišná chování nepominutelných dědiců a v konečném důsledku potom záleží, jak se k tomuto postaví soud. A je otázkou, zda je tento trend žádoucí.

3.2.3. Odsouzení pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze

Třetím důvodem vydědění je odsouzení nepominutelného dědice pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze (§ 1646 odst. 1 písm. b) ObčZ).

V obdobných zněních jsme se s tímto důvodem vydědění mohli setkat již v přechozích občanských zákonících. Tak například za účinnosti o.z.o. mohl být nepominutelný dědic vyděděn, pokud byl pro zločin odsouzen k žaláři na doživotí nebo dvacet let (srov. § 768 č. 3 o.z.o.). Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937 navrhoval vydědění nepominutelného dědice, pokud byl tento pravomocně odsouzen pro zločin svědčící o zvrhlé povaze.¹¹³ Dle důvodové zprávy: „*Bylo upuštěno od taxace zločinu podle výměry trestu a klade se důraz na morální stránku osoby, jak se zločinem projevila.*“¹¹⁴ K této koncepci se ostatně navrátil i nynější ObčZ. ObčZ z roku 1950 se vydal jinou cestou, kdy k naplnění důvodu vydědění postačovalo pouze, pokud byl nepominutelný dědic odsouzen pro jakýkoliv úmyslný trestný čin (§ 552 odst. 1 ObčZ 1950). A nakonec ObčZ z roku 1964 tento důvod doplnil o podmínku trestu odnětí svobody v délce trvání nejméně jednoho roku (§ 469a odst. 1 písm. d) ObčZ 1964).

Důvodová zpráva předchozí právní úpravu kritizuje a to z důvodu, že zůstaviteli umožňovala tento důvod vydědění neúměrně rozšiřovat i na případy činů pro rodinné vazby bezvýznamných a sváděla zůstavitele k jejich zneužití pro situace, kdy jeho přání, aby potomek nedědil, bylo vedeno jiným a pro zákon bezvýznamným motivem.¹¹⁵ A dále důvodová zpráva

¹¹² ŠUBRTOVÁ, Jitka. Důvody vydědění. *Ad Notam*, 1999, č. 5, s. 95.

¹¹³ Ustanovení § 578 odst. 2 Vládního návrhu.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, 671 s.

argumentuje srovnáním se zahraničními právní řády, které volí i pro tyto případy obecně formulované skutkové podstaty, navíc zpravidla vázané na rodinné poměry a rodinnou čest, aniž stanovují určitou sazbu trestu odnětí svobody (srov. např. německý občanský zákoník v § 2333, švýcarský v čl. 477).¹¹⁶

Aby byl důvod vydědění dle ustanovení § 1646 odst. 1 písm. c) ObčZ naplněn, bude zapotřebí zkoumat (i) *zda byl nepominutelný dědic odsouzen pro trestný čin, a dále (ii) zda byl spáchán za okolností svědčících o zvrhlé povaze jeho pachatele.*¹¹⁷

Co se týče první podmínky, na tu nám dá celkem jednoznačně odpověď pravomocný odsuzující rozsudek, protože v souladu s § 135 odst. 1 o.s.ř. za použití § 1 odst. 2 z.ř.s. je pozůstalostní soud vázán rozhodnutím trestního soudu o tom, že byl spáchán trestný čin a kdo jej spáchal.

Pokud jde o druhou podmínku, na řadu přichází výklad pojmu „*okolnost svědčící o zvrhlé povaze*“. Jak uvádí autoři učebnice *Dědické právo v praxi*, výklad samotného pojmu si vyžádá mnohaletou judikaturní činnost vyšších soudů, než bude alespoň v obrysech zřejmé, co vše bude možné podřadit pod tento pojem.¹¹⁸ Samotný význam slova zvrhlý lze chápat mj. jako zvrácený, úchylný, perverzní, surový, brutální, zrůdný, nelidský či sadistický.¹¹⁹ Řada učebnic stejně jako důvodová zpráva¹²⁰ uvádí, že při posuzování tohoto důvodu vydědění by nám mohly být určitým vodítkem tzv. přitěžující okolnosti, ke kterým přihlíží soud v trestním řízení – pokud pachatel (nepominutelný dědic) spáchal trestný čin:

- ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky,
- surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem,
- využívaje něčí nouze, tísně, bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti,
- vůči dítěti, osobě blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí a ohrozil tím jejich život nebo zdraví, způsobil jim škodu, újmu na zdraví nebo jinou újmu anebo se na jejich úkor bezdůvodně obohatil,

¹¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 407-408.

¹¹⁷ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 14 s.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ KLÉGR, Aleš. *Tezaurus jazyka českého, slovník českých slov a frází souznačných, blízkých a příbuzných*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, 496 s.

¹²⁰ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 14-15 s.; shodně SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 419-420 s.

- za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace (srov. § 42 TrZ).

Jak bylo zmíněno výše, pro splnění první podmínky postačuje pravomocný odsuzující rozsudek soudu, avšak ze samotného výroku není možné, aby zůstavitel zjistil, zda byl trestný čin spáchán za okolností svědčících o zvrhlé povaze potomka. To bude třeba posoudit z odůvodnění odsuzujícího rozsudku.¹²¹ Nebude tedy postačovat např. doložení výpisu z rejstříku trestů, nýbrž bude nutné se obeznámit i s obsahem odsuzujícího rozsudku.¹²²

Dle důvodové zprávy se musí zvrhlá povaha pachatele: „*posoudit nejen z hlediska obecné morálky, ale i se zřetelem k tomu, nakolik se konkrétní trestný čin dotýká zůstavitelovy cti a cti jeho rodiny (kdo byl sám odsouzen jako recidivista za opakované krádeže, těžko může vydědit potomka odsouzeného rovněž za krádež)*“.¹²³ Z tohoto lze vyvodit, že na trestný čin spáchaný nepominutelným dědicem by se mělo pohlížet jak z hlediska obecné morálky (objektivní hledisko), tak i z hlediska morálních zásad jeho rodiny, resp. zůstavitele samotného (subjektivní hledisko). Na soudu pak bude najít balanc mezi těmito dvěma hledisky.

Na rozdíl od předchozí právní úpravy již nepominutelný dědic nemusí být odsouzen pro úmyslný trestný čin, teoreticky tak může být potomek vyděděn i pro trestný čin, který spáchal z nedbalosti. V takovém případě si lze ale těžko představit, že trestný čin může být spáchaný z nedbalosti a zároveň za okolností svědčících o zvrhlé povaze pachatele. Teoreticky si lze představit situaci, kdy by se potomek dopustil trestného činu ve formě zavinění z hrubé nedbalosti, kdy by jednání potomka nasvědčovalo jeho totální bezohlednosti k trestním práвам chráněným zájmům a z takového jednání by bylo možné dovodit jeho zvrhlou povahu. Nicméně se domnívám, že se stejně ve většině případů bude i nadále jednat o trestné činy úmyslné, avšak jednoznačnou odpověď nám v budoucnu přinese judikатурní činnost vyšších soudů.

I přesto, že byl tento důvod vydědění za účinnosti ObčZ 1964 často kritizován, musím zkonstatovat, že takto formulovaný důvod byl jazykově mnohem čistší, neobsahoval žádné neurčité právní pojmy a jeho výklad byl daleko jednodušší. Pomocí pravomocného odsuzujícího rozsudku nebylo těžké konstatovat, zda důvod vydědění byl dán či nikoli. Nyní je třeba, jak jsem již zmiňovala výše, pohlížet na trestný čin spáchaný nepominutelným dědicem jak z pohledu obecné morálky, tak z pohledu morálních zásad zůstavitele. Což s sebou opět

¹²¹ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 350 s.

¹²² SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2015, 419-420 s.

¹²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 409.

nese zvýšené požadavky na soud. Tak například J. Svoboda a O. Klička takto formulovaný důvod vydědění kritizují a uvádějí k tomu následující: „*Pokud můžeme vyslovit svůj názor, tak tato nová úprava je zjevně krokem zpět a kromě značných obtíží spojených s prokazováním tohoto důvodu vydědění, zejména pro dědice či vykonavatele závěti v řízení o pozůstalosti, nepřináší oproti předchozí úpravě nic pozitivního.*“¹²⁴

Na závěr bych si dovolila navrhnout možné řešení, a to v podobě nového znění tohoto ustanovení, a to právě v návaznosti na již výše zmiňovaný § 42 TrZ. V tomto případě by nové znění § 1646 odst. 1 písm. c) mohlo znít následovně: „*byl odsouzen pro trestný čin spáchaný za přitěžujících okolností podle jiného právního předpisu.*“

3.2.4. Vedení trvale nezřízeného života

Poslední důvod vydědění uvedený v ustanovení § 1646 odst. 1 ObčZ, konkrétně pod písm. d), je vedení trvale nezřízeného života. Tento důvod oproti předchozí úpravě prakticky nedoznal žádné změny, došlo pouze ke „kosmetické úpravě“ – úpravě slovosledu. Lze tedy říct, že i dosavadní judikatura bude nadále použitelná. Jako předchozí důvody, i tento nalezneme již v historických úpravách. Dle § 768 č. 4 o.z.o. bylo možné dítě (nepominutelného dědice) vydědit, vedlo-li vytrvale život, který se přičil veřejné mravnosti. Vzhledem k politické situaci ObčZ z roku 1950 tento důvod vydědění pozměnil jako „*trvalé odpírání pracovat*“ (§ 552 odst. 1 ObčZ 1950). A jak již bylo zmíněno výše, ObčZ z roku 1964 ve znění novely č. 509/1991 se opět navrátil k důvodu – trvalého vedení nezřízeného života (§ 469a odst. 1 písm. d) ObčZ 1964).

Má-li být nepominutelný dědic vyděděn, je třeba splnit dvě podmínky: (i) *tento dědic vede nezřízený život a (ii) děje se tak trvale.*¹²⁵

V souladu se zásadou rovnosti před zákonem je třeba pojem *nezřízený život* vykládat objektivně, tedy opět v souladu s objektivním kritériem dobrých mravů.^{126,127} Již za období první republiky tehdejší Nejvyšší soud dovodil, že důvodem vydědění ve smyslu výše citovaného ustanovení § 768 č. 4 o.z.o. je „*způsob života vyděděného, přičící se podle všeobecných názorů dobrým mravům, aniž třeba by způsob života vyvald opravdu veřejné pohoršení.*“¹²⁸ Co se pod pojmem *nezřízený život* rozumí dnes, opět vyjasnila až judikatura. Nezřízený život definoval ve svém rozsudku Nejvyšší soud jako chování, „*kteří evidentně*

¹²⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 15 s.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Co jsou to dobré mravy viz kapitola 3.1.

¹²⁷ ŠUBRTOVÁ, Jitka. *Důvody vydědění. Ad Notam*, 1999, č. 5, s. 95.

¹²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 13. dubna 1929, sp. zn. Ry 1 921/28.

vybočuje z rámce obecné představy o chování v souladu s dobrými mravy.¹²⁹ V souladu s právní teorií se vedením nezřízeného života rozumí zejm. chorobná závislost na požívání alkoholu nebo užívání psychotropních látek nebo jedů, či na hazardních hrách (tzv. gamblerství), neplacení výživného, opatrování si prostředků k životu způsobem, který není v souladu se zákonem, trvalé (soustavné) vyhýbání se pracovním příležitostem nebo zadlužování se bez reálné možnosti s ohledem na způsob života takové dluhy splácet.¹³⁰

Co když se ale nepominutelný dědic takovýchto prohřešků dopouští jen v soukromí? Navenek žije spořádaný život, ale v jeho soukromé sféře je tomu zcela obráceně, a o tomto ví pouze on sám a zůstavitel? Nabízí se otázka, zda se vůbec jedná o veřejné pohoršení. Domnívám se, že v souladu s výše citovaným rozhodnutím NS ČSR Ry 1 921/28 je relevantní, zda takové jednání je s to vyvolat obecné pohoršení, bez ohledu na to, zda jej skutečně vyvolalo.¹³¹ I v takových případech by tedy měl být nepominutelný dědic vyděděn.

Nejvyšší soud také dovedl, kdy důvod vydědění není dán, resp. je dán jen tam, *kde vedení nezřízeného života potomkem není bezprostředním a hlavním důsledkem nedostatečného uspokojení důležitých psychických či fyzických potřeb potomka v jeho dětském či mladistvém věku, případně zcela chybějícího či disharmonického rodinného zázemí, na němž se zůstavitel sám podílel.*¹³² Domnívám se, že takový závěr lze považovat za velmi důležitý a relevantní, a to z jednoho prostého důvodu. Jak uvádí komentářová literatura (stejně tak judikatura) výše, nezřízeným životem se rozumí zejm. chorobná závislost na požívání alkoholu nebo užívání psychotropních látek nebo jedů, či na hazardních hrách. Z medicinského hlediska lze tyto závislosti považovat za duševní poruchu a je třeba je léčit. Tyto závislosti mají zpravidla své opodstatnění právě v tom, že potomek trpěl *nedostatečným uspokojením důležitých psychických či fyzických potřeb v jeho dětském či mladistvém věku, na čemž se zůstavitel sám podílel.* Je tedy nutné zohlednit i všechny okolnosti daného případu, tedy i to, zda zůstavitel pečoval o zdraví svého potomka a jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, zda důsledně chránil zájmy svého potomka v době jeho nezletilosti, používal přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a aby nebylo jakkoli ohroženo jeho zdraví, případně jeho vývoj po stránce tělesné, citové, rozumové a mravní. Není totiž dost dobře představitelné,

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010.

¹³⁰ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2015, 420 s.; shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2013, sp. zn. 21 Cdo 3005/2012.

¹³¹ Shodně ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Komentář. Díl III.* Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936, 440 s.

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 1997, sp. zn. 2 Cdo 86/97; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. srpna 1996, sp. zn. 6 Co 10/96; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2004, sp. zn. 30 Cdo 2214/2002; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006.

aby vydědění přicházelo v úvahu i tam, kde zůstavitel sám neplnil své rodičovské povinnosti, zanedbával je, případně (jen) přihlížel tomu, jak jiné osoby, například z důvodu soužití ve společné domácnosti se zůstavitelem a jeho potomkem (např. manžel či druh zůstavitele, který není rodičem dítěte), nepřiměřeným způsobem zasahují do řádné výchovy jeho potomka, a tím se bezprostředně podílel na nesprávném způsobu života svého potomka, jenž je jeho přímým a hlavním důsledkem.¹³³ Mám tedy za to, že na základě této judikatury, není možné bez dalšího konstatovat, že alkoholismus, závislost na omamných psychotropních látkách nebo gamblerství je důvodem pro vydědění, aniž by byly zkoumány další okolnosti daného případu, zejména původ těchto závislostí.

Druhou podmínkou je, že nepominutelný dědic vede nezřízený život *trvale*.¹³⁴ O trvalé vedení nezřízeného života pak půjde v takových případech, kdy chování vyděděného bude vykazovat známky kontinuálnosti (tedy nikoli jen nahodilosti či ojedinělosti) a dlouhodobosti, kdy již zpravidla nebude možné očekávat návrat k běžnému způsobu života tak, jak je vnímán většinovou společností.¹³⁵ Zákon ani judikatura však nestanovily žádnou pevnou hranici, od kdy lze hovořit o trvalosti. M. Tomek pojem trvalost popisuje u nezřízeného života „*jako negativní jev v životním stylu potomka, který trvá spíše léta než měsíce*.“¹³⁶ Opět tedy půjde o posouzení konkrétních okolností daného případu.

Jako hlavní příčinu, která zůstavitele vede k využití tohoto důvodu, spatřuji v zůstavitelově obavě, že pokud by potomkovi měl připadnout majetek zůstavitele, tak jej prohřívá.¹³⁷ V takových případech by zůstavitel mohl využít rovněž důvod vydědění dle ustanovení § 1647 ObčZ – zadluženost či marnotratnost. U tohoto důvodu však musí zůstavitel zanechat dětem vyděděného povinný díl. Takovou možnost zůstavitel často nebude chtít, protože by se mohlo stát, že by se takto vyděděný potomek mohl k těmto prostředkům skrze své děti dostat. Otázkou tedy je, zda by tento způsob vydědění měl v právní úpravě zůstat i nadále anebo zda by důvod vydědění dle § 1647 nezasloužil poupravit, tak aby bylo možné pod něj tyto situace podřadit s tím, že by na zůstaviteli v souladu s autonomií vůle zůstalo, zda povinný díl zanechá pro potomky vyděděného či nikoli.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 1997, sp. zn. 2 Cdo 86/97; rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. srpna 1996, sp. zn. 6 Co 10/96; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2004, sp. zn. 30 Cdo 2214/2002.

¹³⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 16 s.

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010.

¹³⁶ TOMEK, Martin. Vzor s komentářem – vydědění. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 3, s. 70.

¹³⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2012, 91 s.

3.2.5. Marnotratný nebo zadlužený potomek

Další důvod vydědění nalezneme v § 1647 ObčZ, jenž umožňuje vydědění nepominutelného dědice „*kteřý je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že tu je obava, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl.*“ Ačkoli důvodová zpráva uvádí, že se jedná o nově zařazený důvod vydědění, v minulosti již tento byl součástí našeho platného právního řádu. Takový důvod vydědění popisoval o.z.o. v ustanovení § 773.¹³⁸ Poté se na dlouhá léta z naší právní úpravy vytratil a až s novým ObčZ byl opět „nově“ zařazen.

Hlavním smyslem tohoto ustanovení je ochrana samotného účelu dědění, tj. zachování hodnot do budoucna. Nejedná se tedy primárně o sankci za potomkovo nevhodné chování, nýbrž jde o případ označovaný jako *exhereditio bona mente facta* (vydědění v dobrém úmyslu).¹³⁹ Potomka lze tedy vydědit buď pro marnotratnost nebo zadluženost a společným znakem těchto důvodů je důvodná obava zůstavitele, že pro takové chování potomka se pro jeho potomky nezachová ani povinný díl.

Pokud zůstavitel platně vydědí nepominutelného dědice pro tento důvod, pak je ze zákona „limitován“ ve své testovací svobodě ohledně nakládání s povinným dílem vyděděného. Protože povinný díl vyděděného musí být vždy zanechán jeho potomkům, a to dle ustanovení § 1647 věty druhé ObčZ.¹⁴⁰ Samozřejmě za předpokladu, že tito potomci nebyli také vydědění, jsou dědicky způsobilí či se svého dědictví nezřekli.

Zůstavitel může potomkům vyděděného zanechat povinný díl buď tak, že pouze obecně uvede, že jim jej zanechává, popřípadě může stanovit, že jim zanechává povinný díl v některé z podob, jež jsou uvedeny v ustanovení § 1644 odst. 1 ObčZ (v podobě dědického podílu nebo odkazu).¹⁴¹

Nabízí se otázka, co když nepominutelný dědic nemá žádné potomky? Komentářová literatura k tomuto uvádí, že pokud nemá zadlužený či marnotratný potomek zůstavitele (ani) v době dědického nápadu (tj. v době smrti zůstavitele) žádné své potomky (nedošlo v této době k početí potomka), nemůže jej zůstavitel platně vydědit, neboť nemá, komu by zůstavil povinný

¹³⁸ Ustanovení § 773 ABGB: „*Je-li při velmi zadluženém nebo marnotratném nepominutelném dědici pravděpodobná obava, že by povinný díl, který mu přináleží, byl zcela nebo z největší části pro jeho děti ztracen, může mu býti zůstavitelem povinný díl odňat, ale jen tak, že bude zůstaven dětem tohoto nepominutelného dědice.*“

¹³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 409.

¹⁴⁰ Učinit to však může jen tak, že tento jeho povinný díl zůstaví dětem tohoto nepominutelného dědice, popřípadě není-li jich, jejich potomkům.

¹⁴¹ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 365 s.

díl, který by jinak náležel vyděděnému potomku.¹⁴² Zde se nabízí prostor pro úvahu, zda úmyslem zákonodárce byla pouze ochrana dětí vyděděného potomka nebo by bylo možné tuto ochranu vztáhnout i na jeho manžela (který je spolu s dětmi v první zákonné dědické třídě). Jak bylo uvedeno výše, smyslem tohoto důvodu vydědění je zachování hodnot do budoucna (pro kohokoli odlišného od marnotratného potomka) a přijde mi poněkud nespravedlivé, že by tento důvod vydědění měl „stát“ pouze na tom, zda nepominutelný dědic má či nemá potomky. K této problematice se judikatura zatím nevyjádřila, nezbyvá tedy než čekat. Prozatím by se dalo uvažovat jako o alternativním řešení uplatnění důvodu podle ustanovení § 1646 odst. 1 písm. c) ObčZ pro trvalé vedení nezřízeného života.

Další možná otázka, která se nabízí, je, co se stane, když zůstavitel svým pořízením potomkům vyděděného nepominutelného dědice povinný díl nezanechá, ačkoli jej zanechat má. Odborná veřejnost zastává názor, že takové vydědění nebude platné a o povinný díl se může přihlásit vyděděný nepominutelný dědic podle ustanovení § 1650 ObčZ.¹⁴³

Pokud jde o zadlužení potomka, zákon nijak blíže nespecifikuje, jak má zadlužení vypadat. Postačí taková míra zadlužení, která odůvodňuje závěr o tom, že potomkům nepominutelného dědice by se dostalo méně, než kolik činí jejich povinný díl.¹⁴⁴ Zadlužení tedy nemusí rovnou znamenat předlužení nebo úpadek.¹⁴⁵ Pokud bychom vycházeli z doslovného znění zákona, k naplnění důvodu vydědění pro zadluženost by postačoval pouhý fakt, že je dědic zadlužen.¹⁴⁶ S takovou formulací nesouhlasím, a naopak se přikláním k názoru, že je třeba přihlídnout ke konkrétním okolnostem daného případu.¹⁴⁷ Protože dědic sice může být zadlužen, avšak s ohledem na jeho majetek lze soudit, že zadlužení dědice neohrožuje, splácení dluhu zvládá a ztráta veškerého majetku tak nehrozí. V takovém případě mám za to, že by nemohla být naplněna podmínka důvodné obavy zůstavitele, že se pro potomky dědice nezachová (ani) povinný díl.

Další otázkou je, zda vydědění trvá, když zůstavitel vydědí zadluženého dědice, který dluh za života zůstavitele splatil. F. Rouček a J. Sedláček uvádějí, že „*důvod vydědění, který*

¹⁴² SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 421 s.; shodně ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 368 s.

¹⁴³ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 368 s.

¹⁴⁴ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 17 s.

¹⁴⁵ KITTEL, David. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2017, 1693 s.

¹⁴⁶ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 368 s.

¹⁴⁷ Tamtéž.

tu byl v době sepsání prohlášení o vydědění, ale později odpadl, i přes tento fakt trvá.“¹⁴⁸ S tímto závěrem nelze souhlasit, neboť opět nebude naplněna podmínka obavy, že se pro potomky (nyní již nezadluženého) dědice nezachová povinný díl. Přikláním se k názoru M. Šešiny, že by působilo poněkud absurdně, kdyby od splacení dluhu do úmrtí zůstavitele uplynula řada let, dědic byl již bezdlužný a přitom neměl získat povinný díl.¹⁴⁹ Pokud bychom měli respektovat názor F. Roučka a J. Sedláčka, pak bychom se odklonili od samotné zásady, že dědění nemá být podporováno, a zároveň by taková formulace byla v rozporu se smyslem a účelem tohoto ustanovení – tedy že primárně nejde o sankci za potomkově nevhodné chování, nýbrž jde o zachování hodnot do budoucna. Domnívám se tedy, že tento důvod je třeba zkoumat výhradně ke dni smrti zůstavitele.

Co se týče vydědění pro marnotratnost, nemusí se rovnou jednat o to, že nepominutelný potomek již utratil velkou část svého majetku, postačí, že se po léta choval tak, že o jeho marnotratnosti nelze pochybovat (Rouček/Sedláček III 773 2), (Gl. U. 12.990.). Marnotratnost může spočívat např. v tom, že dědic je závislý na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo na hráčské vášni, které jej stojí značné finanční prostředky. Může jít také o bezhlavé, až chorobné nakupování věcí, často i nepotřebných, v takovém rozsahu, jenž není vůbec odůvodněn potřebami dědice a jeho rodiny. Může jít například o takzvané „žití nad poměry“, kdy dědic žije nákladným životem, na který evidentně nemá, spotřebovává na něj všechny své prostředky a ještě si stále půjčuje.¹⁵⁰ V tomto případě bude zapotřebí ještě více každý jednotlivý případ posuzovat subjektivně, neboť majetkové poměry dědiců se liší, a co je u jednoho dědice považováno za marnotratnost, je u jiného běžným standardem spotřeby.¹⁵¹

3.2.6. Nezpůsobilý dědic

Vedle pěti výše zmíněných důvodů vydědění může zůstavitel využít možnosti vydědění pro dědickou nezpůsobilost, a to dle ustanovení § 1646 odst. 2 ve spojení s § 1481 ObčZ. Zaznívalo mnoho hlasů, které poukázaly na nadbytečnost takového ustanovení, jelikož snad není důvodu vydědět někoho, kdo již dědické právo nemá, jelikož je dědicky nezpůsobilý dle § 1481 ObčZ. Níže si proto ukážeme, že opak je pravdou.¹⁵²

¹⁴⁸ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 366 s.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 365 s.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² BEDNÁŘ, Václav. Vydědění pro dědickou nezpůsobilost. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 11, s. 41-43.

Dědická způsobilost je jednou z podmínek dědické sukcese¹⁵³, naproti tomu ten, kdo tuto podmínku nenaplní, je dědicky nezpůsobilý a je z dědictví vyloučen. Důvody dědické nezpůsobilosti jsou v tom, že se určitá osoba dopustila tak těžkého poklesku vůči zůstaviteli, vůči některým osobám zůstaviteli zvláště blízkým, anebo vůči projevu jeho poslední vůle.¹⁵⁴ Konkrétně se tedy jedná o toho, kdo „*se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul.*“¹⁵⁵

Ačkoli se potomek stává dědicky nezpůsobilým ze zákona, zůstavitel jej i přesto může pro tento důvod v prohlášení o vydědění vydědit. Stane-li se tak, bude určitá osoba vyloučena z dědického práva z vůle zůstavitele, nikoli proto, že je podle zákona nezpůsobilá dědit.

Význam tohoto ustanovení je zejména v tom, že i zde bude respektabilní projev vůle zůstavitele, který mimo jiné vyloučí případné spory, zda snad zůstavitel za svého života takové osobě její poklesek prominul či nikoli.¹⁵⁶ Čin zakládající dědickou nezpůsobilost může zůstavitel dědici výslovně prominout, čímž se tato osoba stává opět dědicky způsobilou^{157,158} Občanský zákoník nepřipouští prominutí konkludentní, které v minulosti působilo časté problémy, jelikož za konkludentní prominutí bylo bez dalšího považováno i povolání dědicky nezpůsobilého v závěti.¹⁵⁹ Naproti tomu u vyděděného potomka samotné prominutí nestačí, zůstavitel musí zákonem stanoveným způsobem zrušit prohlášení o vydědění.¹⁶⁰

Dalším rozdílem mezi vyděděním pro nezpůsobilost a „nezpůsobilostí ze zákona“ by podle V. Bednáře¹⁶¹ mohl být, že oba instituty mají odlišné důsledky pro potomky dědicky nezpůsobilého. Platí, že pokud bude potomek „pouze“ dědicky nezpůsobilý, pak dle § 1483 věty první ObčZ potomci dědicky nezpůsobilého mohou nastoupit na jeho místo a dědí, a to i tehdy, pokud dědicky nezpůsobilý zůstavitele přežije. Kdežto v případě vydědění platí obecné pravidlo § 1646 odst. 3 ObčZ, dle kterého, jestliže vyděděný potomek přežije zůstavitele, nedědí ani potomci vyděděného. Připuštěním možnosti vydědění dědicky nezpůsobilého tak

¹⁵³ TALANDOVÁ, Iveta. Vydědění dědicky nezpůsobilého potomka. *Ad Notam*, 2019, č. 2, s. 3-6.

¹⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 361.

¹⁵⁵ Ustanovení § 1481 ObčZ.

¹⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část, str. 407.

¹⁵⁷ Ustanovení § 1481 věta poslední ObčZ.

¹⁵⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2012, 93 s.

¹⁵⁹ BEDNÁŘ, Václav. Vydědění pro dědickou nezpůsobilost. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 11, s. 41-43.

¹⁶⁰ K tomu viz kapitola 2.3.3.

¹⁶¹ BEDNÁŘ, Václav. Vydědění pro dědickou nezpůsobilost. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 11, s. 41-43.

zákon srovnává postavení potomků. Jeví se jako spravedlivé připustit zůstaviteli možnost dosáhnout toho, aby byli z dědického práva vyloučeni i potomci toho, kdo se dopustil některého ze skutků vedoucích k dědické nezpůsobilosti.¹⁶²

¹⁶² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014, 17 s.; shodně SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 422 s.

4. Negativní závěť

Negativní závěť (stejně jako vydědění) je v širším smyslu chápána jako pořízení pro případ smrti.¹⁶³ ObčZ z roku 1964 výslovně negativní závěť neupravoval, proto se v odborných kruzích vedly spory o to, zda je přípustná či nikoli.¹⁶⁴

Tímto právním jednáním může zůstavitel vyloučit některého z okruhu zákonných dědiců (nikoli však dědice nepominutelného), aby po něm nabyt pozůstalost. Zůstavitel tak vyjadřuje svoji vůli, aby určitý potencionální dědic ze zákona po něm nedědil, tímto současně pozitivně vymezuje okruh těch potencionálních dědiců ze zákona, kteří dědit budou.¹⁶⁵ Může se jednat například o zůstavitelova bratra, se kterým má dlouhodobé spory a jejich vztah lze definovat jako vlašný a zůstavitel tímto odmítá představu o něm jako o svém potencionálním dědici.

Termín „negativní závěť“ je užíván v teorii i praxi, zákon však výše popsané právní jednání nijak neoznačuje a termín „negativní závěť“ nezná.¹⁶⁶ Ačkoli samotný název „negativní závěť“ v nás může evokovat podobenství se závětí, negativní závěť je opak závěti, kterou se dědic k dědění povolává, kdežto negativní závěti se z dědění vylučuje.¹⁶⁷ Tento institut má spíše blíže k institutu vydědění. Oba instituty slouží k tomu, aby zabránily nástupu konkrétního zákonného dědice.¹⁶⁸ Podobenství s vyděděním podporuje již jen samotný fakt, že je tzv. negativní závěť z hlediska systematiky zařazena do posledního paragrafu a odstavce oddílu nazvaného „vydědění“ (část třetí hlava III díl 5 oddíl 2).¹⁶⁹

Pro negativní závěť stanovuje zákon stejné formální požadavky jako pro závěť.¹⁷⁰ Ustanovení § 1649 odst. 2 ObčZ navazuje na pravidlo předchozího odstavce, podle něhož lze „prohlášení o vydědění [...] učinit nebo [...] změnit či zrušit stejným způsobem, jakým se porizuje nebo ruší závěť.“ Jinými slovy, co do způsobu pořízení zákon odkazuje jak u vydědění, tak u tzv. negativní závěti na úpravu závěti (stricto sensu).¹⁷¹

¹⁶³ Srov. kapitola 2.1.

¹⁶⁴ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 102 s.

¹⁶⁵ SVOBODA, Jiří. In: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015, 428 s.

¹⁶⁶ PILÍK, Václav. *Tzv. negativní závěť* [online]. pravni prostor.cz, 10. listopadu 2014 [cit. 16. února 2022]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>.

¹⁶⁷ ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo – Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha: Leges, 2019, 124 s.

¹⁶⁸ PILÍK, Václav. *Tzv. negativní závěť* [online]. pravni prostor.cz, 10. listopadu 2014 [cit. 16. února 2022]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>.

¹⁶⁹ Ustanovení § 1649 odst. 2 ObčZ.

¹⁷⁰ ŠEŠINA, Martin. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 372 s.

¹⁷¹ PILÍK, Václav. *Tzv. negativní závěť* [online]. pravni prostor.cz, 10. listopadu 2014 [cit. 16. února 2022]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>.

Co se týče rozdílu oproti vydědění, ten lze spatřovat zejména v osobách (vydědění se postihují nepominutelní dědici, negativní závětí jiné osoby) a v důvodech.¹⁷² Lze souhlasit s názorem, že negativní závět' je svým způsobem silnější než vydědění, neboť pro to, aby zůstavitel vydědil nepominutelného dědice, musí být dán některý z taxativně vypočtených důvodů (viz § 1646 odst. 1 a 2 a § 1647 ObčZ), kdežto k tomuto právnímu jednání zákon žádný důvod neuvádí.

¹⁷² PILÍK, Václav. *Tzv. negativní závět'* [online]. pravniprostor.cz, 10. listopadu 2014 [cit. 16. února 2022]. Dostupné z: <https://www.prapniprostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>.

Závěr

Jedním z cílů této diplomové práce bylo poskytnout ucelený a systematický výklad jednotlivých důvodů vydědění. Hlavním cílem byl pak podrobný právně teoretický rozbor jednotlivých důvodů vydědění, neboť tyto jsou dle mého názoru zákonem vymezeny velmi vágně. Z tohoto důvodu jsem považovala za klíčovou roli soudů, zejména pak Nejvyššího soudu ČR. Proto jsem se chtěla zaměřit zejména na výklad těchto jednotlivých důvodů ve světle soudní judikatury. Zároveň jsem chtěla poukázat na formulační změny těchto důvodů v průběhu času a různých právních úprav. V souvislosti s tím jsem si proto položila tyto dvě následující otázky – *Jaké jsou skutkové podstaty u jednotlivých důvodů vydědění?* a *Jaká je rozhodovací praxe soudů u každého důvodu vydědění?*

Na úvod první kapitoly jsem se věnovala vymezení pojmu nepominutelný dědic a okruhu osob, které pod tento pojem spadají. Podle nynější právní úpravy jsou za nepominutelné dědice považováni pouze děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci. Domnívám se, že do okruhu nepominutelných dědiců by měl být zahrnut i manžel zůstavitele, resp. registrovaný partner zůstavitele. Jako předloha by nám mohla sloužit německá nebo rakouská právní úprava, kterou se koneckonců při tvorbě ObčZ autoři nechali inspirovat. Stejně jako V. Bednář zastávám názor, že je zarážející, že manžel zůstavitele (stejně jako děti, resp. jejich potomci) spoluvytváří první zákonnou dědickou třídu a zákonodárce jej tak zcela určitě považuje za jednu z osob zůstaviteli nejbližších, ale na rozdíl od zůstavitelových dětí (resp. jejich potomků), zákon manžela za nepominutelného dědice nepovažuje.

V rámci této kapitoly jsem se dále věnovala institutu ochrany nepominutelného dědice a dále pak právu na povinný díl. V závěru této kapitoly se zabývám povinným dílem a jeho velikostí. Oproti předchozí právní úpravě došlo k jeho ponížení, kdy podle ObčZ činí povinný díl pro nezletilého nepominutelného dědice tři čtvrtiny zákonného dědického podílu, pokud je nepominutelný dědic již zletilý pak alespoň jedna čtvrtina jeho zákonného dědického podílu. Dle ObčZ z roku 1964 výše povinného dílu u nezletilého činila alespoň tolik, kolik činí jeho dědický podíl ze zákona a u zletilého pak tolik, kolik činí jedna polovina jeho dědického podílu ze zákona. Dle mého názoru se tato právní úprava posunula správným směrem, neboť má zůstavitel možnost rozhodovat o větší části svého majetku. Děje se tak v souladu s novou koncepcí dědického práva, dle které má rozhodující slovo zůstavitel.

Ve druhé kapitole jsem se zabývala pojmem vydědění a s ním spojeným právním jednáním tzv. prohlášením o vydědění. V rámci této kapitoly je významný prostor věnován otázce rozsahu vydědění. Touto problematikou se zabývala většina odborných publikací, které

jsem při psaní této práce využívala. Autoři se pozastavují nad obsahem ustanovením § 1646 odst. 1 ObčZ ve vztahu k ustanovení § 1484 odst. 1 ObčZ (zřeknutí se dědického práva) a ustanovení § 1485 odst. 1 ObčZ (odmítnutí dědictví). Z ustanovení o zřeknutí se dědického práva a odmítnutí dědictví totiž vyplývá, že nepominutelnému dědici náleží dědické právo a právo na povinný díl, přičemž je na vůli nepominutelného dědice, které z nich si zvolí. Naproti tomu ustanovení § 1646 odst. 1 mluví pouze o vyloučení nepominutelného dědice z jeho práva na povinný díl anebo o jeho zkrácení v právu na povinný díl. Na tom jak ustanovení § 1646 odst. 1 ObčZ chápat neexistuje obecná shoda. O. Horák zastává takový názor, že nepominutelnému dědici v případě, kdy zůstavitel nepovolal za dědice někoho jiného, zůstává právo na dědický podíl. Opačného názoru jsou V. Bednář a M. Šešina, kteří shodně uvádějí, že v případě vydědění je potomek zbaven dědického práva včetně povinného dílu.

V další podkapitole nazvané *Potomci vyděděného* jsem svoji pozornost upřela na důsledky vydědění pro potomky vyděděného. U této podkapitoly se možná nabízel větší prostor pro důkladnou analýzu, ale problematika potomků vyděděného jako taková není stěžejní pro téma této diplomové práce. Na druhou stranu v rámci celkového kontextu této práce jsem považovala za správné ji alespoň zmínit.

Na závěr této kapitoly je významná část věnována listině o tzv. prohlášení o vydědění. Zde jsem se nejvíce zaměřila na formu takového prohlášení.

V třetí kapitole, která představuje jádro této diplomové práce, jsem se věnovala analýze jednotlivých důvodů vydědění. V úvodu této kapitoly jsem se zaměřila na důvody vydědění obecně, zejména pak jsem se zaměřila na problematiku (ne)uvádění konkrétního důvodu pro který je nepominutelný dědic vyděděn. V této oblasti došlo k významnému posunu, kdy dle ObčZ 1964 neuvedení důvodu vydědění mělo za následek absolutní neplatnost. Dle ObčZ takový následek již nehrozí.

V rámci této kapitoly, nazvané *Důvody vydědění*, jsem se dále zaměřila již na konkrétní důvody vydědění. Každý jednotlivý důvod jsem koncipovala tak, že jsem na úvod každého nastínila jeho krátkou historii, dále jsem analyzovala jednotlivé skutkové podstaty (čímž jsem si zodpověděla otázku „*jaké jsou skutkové podstaty u jednotlivých důvodů vydědění*“), a to jak za pomoci účinné právní úpravy, komentářové literatury, odborných monografií, článků a v neposlední řadě za pomoci judikatury. V rámci každého důvodu vydědění jsem se pokusila poukázat na některé nedostatky a aplikační problémy, které se k těmto důvodům vážou.

Na základě této analýzy jsem dospěla k následujícímu. Pokud jde o formulační změny důvodů vydědění z hlediska historie, pak můžu konstatovat, že až na drobné výjimky, důvody nedostály významných změn, ačkoli byly již za účinnosti ObčZ 1964 kritizovány pro svoji

obecnost a neurčitost. Zákodárce však ani přes tuto kritiku neurčité právní pojmy neodstranil a nezměnil tedy nic na tom, že výklad těchto pojmů je ponechán soudům. Nejvýznamnější změny dostal důvod vydědění dle ustanovení § 1646 odst. 1 písm. c) ObčZ. I přesto, že byl tento důvod vydědění za účinnosti ObčZ 1964 často kritizován, musím zkonstatovat, že takto formulovaný důvod byl jazykově mnohem čistší a jeho výklad nezpůsobil žádné zásadní problémy. Pomocí pravomocného odsuzujícího rozsudku nebylo těžké konstatovat, zda byl důvod vydědění naplněn či nikoli. Nyní je ponecháno soudu, aby určil, co je to okolnost svědčící o zvrhlé povaze potomka a rozhodl, zda je důvod pro vydědění dán či nikoli. Pro tento důvod vydědění se mi bohužel nepodařilo najít novodobou judikaturu, a proto je třeba prozatím vycházet z komentářové literatury a monografií.

Jak jsem zmínila výše, důvody vydědění nedostaly významných změn, mnohdy šlo o „kosmetické“ úpravy nebo o navrácení se k zákonné formulaci účinné za o.z.o. Z toho důvodu je možné aplikovat i dřívější judikaturu soudu na dnešní případy. Při svém „bádání“ jsem nenarazila na žádná rozhodnutí soudu, která by významně vybočovala z mnohaleté rozhodovací praxe. Pokud jde tedy o odpověď na poslední otázku této práce – *„Jaká je rozhodovací praxe soudů u každého důvodu vydědění.“*, odpověděla bych jedním slovem – konstantní. K tomu bych dodala, že ke každému důvodu vydědění existuje řada judikátů, které nám za tu dobu daly poměrně jasnou odpověď, co je to např. *opravdový zájem* nebo *trvale nezřízený život*.

Pokud jde o poslední, čtvrtou kapitolu, zde jsem se okrajově věnovala tzv. negativní závěti, která se v některých znacích podobá vydědění.

Na úplný závěr bych si dovolila poznamenat, že pokud jde o komplexní problematiku vydědění a samotných důvodů vydědění, mám za to, že se nynější právní úprava ubírá správným směrem, zejména se pak snaží přiblížit pořizovací vůli zůstavitele. Na druhou stranu, stejně jako přechozí úpravy, i dnešní ObčZ v této oblasti obsahuje řadu výkladových problémů, kdy alespoň některé z nich jsem se snažila nastínit v rámci této diplomové práce.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

1. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
2. Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějšího císařského nařízení č. 69/1916 Ř.z.
3. Vládní návrh československého občanského zákoníku z roku 1937
4. Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 65/1965 Sb.
5. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 136/2002 Sb.
6. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 946/1811 Sb.z.s., Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie.
8. Zákon č. 21/1896 RGrBl., Bürgerliches Gesetzbuch.
9. Zákon České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
11. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
12. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Monografie

1. HORÁLEK, Vladimír a kol. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 2. doplněné vydání. Praha: Linde, 2014, 105 s.
2. BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011.
3. MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011.
4. ŠEŠINA, Martin a kol. *Dědické právo – Kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního*. Praha: Leges, 2019.
5. SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014.
6. SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Dědictví a dědické právo*. Brno: Computer Press, 2007, 71 s.
7. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012.
8. SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2012.

9. KLÉGR, Aleš. *Tezaurus jazyka českého, slovník českých slov a frází souznačných, blízkých a příbuzných*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, 496 s.
10. DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 4 – Díl čtvrtý: Dědické právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 116 s.

Komentáře

1. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV*. Praha: Wolters Kluwer, 2014.
2. FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015.
3. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. Velký komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009.
4. PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017,.
5. ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Komentář. Díl III*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1936.

Judikatura

1. Nález Ústavního soudu ze dne 7. listopadu 2012, sp. zn. I. ÚS 295/10, bod 17 (185/2012 USn.).
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 13. dubna 1929, sp. zn. Ry 1 921/28 (uveřejněno ve sbírce Vážný pod č. 8879).
3. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. října 1929, sp. zn. R II 251/29 (uveřejněno ve sbírce Vážný pod č. 9266).
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. června 1944, sp. zn. Rv II 488/43 (uveřejněno ve sbírce Vážný pod č. 18787).
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 1997, sp. zn. 2 Cdon 86/97 (uveřejněno v časopise Soudní judikatura, 1998, č. 21).
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. listopadu 2000, sp. zn. 30 Cdo 1842/2000 (uveřejněno v časopise Právní rozhledy, 2003, č. 6, s. 305).
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. července 2001, sp. zn. 21 Cdo 3028/2000 (č. 36/2002 Sb. rozh. civ.).
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2004, sp. zn. 30 Cdo 2214/2002 (č. 6/2005 Sb. rozh. civ.).

9. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006 (č. 8/2008 Sb. rozh. civ.).
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 21 Cdo 3772/2007.
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 21 Cdo 743/2008.
12. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2009, sp. zn. 21 Cdo 1912/2008 (č. 78/2010 Sb. rozh. civ.).
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 190/2010 (č. 66/2012 Sb. rozh. civ.).
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2013, sp. zn. 21 Cdo 3005/2012.
15. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 21 Cdo 3213/2012.
16. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sp. zn. 21 Cdo 1211/2013.
17. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2019, sp. zn. 24 Cdo 1777/2019.
18. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2020, sp. zn. 24 Cdo 367/2020.
19. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. listopadu 1998, sp. zn. 18 Co 310/98 (uveřejněno v časopise *Ad Notam*, 1999, č. 5, s. 106).
20. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. srpna 1996, sp. zn. 6 Co 10/96 (č. 23/1998 Sb. rozh. civ.).
21. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. února 2020, sp. zn. 25 Co 12/2020.

Odborné články

1. BEDNÁŘ., Václav. Několik poznámek k vydědění, *Bulletin advokacie*, 2018, č. 10, s. 25-28.
2. BEDNÁŘ., Václav. Vydědění pro dědickou nezpůsobilost. *Bulletin advokacie*, 2020, č. 11, s. 41-43.
3. HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 381-386.
4. HORÁK, Ondřej. Postavení potomků vyděděného potomka, *Ad Notam*, 2016, č. 4, s. 5-8.
5. KNAPP, Viktor. O vydědění a o tzv. negativní závěti. *Socialistická zákonnost*, 1983, roč. 31, č. 6, s. 326-334.
6. ŠUBRTOVÁ, Jitka. Důvody vydědění. *Ad Notam*, 1999, č. 5, s. 95.
7. KAWULOK, Josef. Vydědění – právní úprava a praxe. *Ad Notam*, 1999, č. 4, str. 73.
8. TALANDOVÁ, Iveta. Vydědění dědicky nezpůsobilého potomka. *Ad Notam*, 2019, č. 2, s. 3-6.

9. TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Vliv vydědění na potomky vyděděného. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 4, s. 653-660.
10. TOMEK, Martin. Vzor s komentářem – vydědění. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 3, s. 70.

Internetové zdroje

1. KOLMASCH, Wolfgang. Vergleichstabelle zum Erbrechts-Änderungsgesetz 2015 (ErbRÄG 2015) [online]. lesen.lexisnexus.at, 8. července 2015 [cit. 19. února 2022]. Dostupné z: https://lesen.lexisnexus.at/_/vergleichstabelle-zum-erbrechts-aenderungsgesetz-2015-erbraeg-20/artikel/zak_digitalonly/2015/1/zak_digitalOnly_2015_11.html.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., § 548–551 [online]. psp.cz [cit. 12. února 2022]. Dostupné z: http://psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_17.htm.
3. KOLMAN, Petr. *Vydědění dnes a dle nového občanského zákoníku (NOZ)* [online]. Bulletin – advokacie.cz, 29. listopadu 2013 [cit. 19. února 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vydedeni-dnes-a-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-noz>.
4. PILÍK, Václav. *Tzv. negativní závět'* [online]. pravni prostor.cz, 10. listopadu 2014 [cit. 16. února 2022]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>.

Ostatní

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., obecná část.

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o institutu vydědění a důvodech vydědění v rámci české právní úpravy. Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá institutem nepominutelného dědice, ochranou nepominutelného dědice a povinným dílem. Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na obecné vymezení pojmu vydědění a na listinu o prohlášení o vydědění. Třetí kapitola popisuje jednotlivé důvody vydědění. Čtvrtá kapitola je zaměřena na negativní závěť.

Cílem této diplomové práce je poskytnout ucelený a systematický výklad k jednotlivým důvodům vydědění a jejich podrobný právně teoretický rozbor. A dále poukázat na některé problematické aspekty.

Abstract

This diploma thesis is about the institute of disinheritance and the reasons for disinheritance in Czech law system. The diploma thesis is divided into four chapters. The first one deals with the institute of forced heir, the protection of forced heir and the forced share. In the second chapter I focused on the general definition of disinheritance and the declaration of disinheritance. The third chapter describes the reasons for disinheritance. The fourth chapter is focused on the negative will.

The aim of this diploma thesis is to provide comprehensive and systematic interpretation of the reasons for disinheritance and their detailed legal theoretical analysis. Next step is to point out on some problematic aspects.

Klíčová slova

Dědické právo, nepominutelný dědic, ochrana nepominutelného dědice, vydědění, prohlášení o vydědění, důvody vydědění, negativní závěť

Key words

Inheritance law, forced heir, protection of the forced heir, disinheritance, declaration for disinheritance, reasons of disinheritance, negative testament